

Załącznik nr 1 do Uchwały nr 1410/2015
Zarządu Województwa Małopolskiego
z dnia 20 października 2015 r.

Program Strategiczny
WŁĄCZENIE SPOŁECZNE
na lata 2015 - 2020

Kraków 2015

Spis treści

1. WPROWADZENIE.....	3
1.1. Podstawy prawne i faktyczne uzasadniające opracowanie dokumentu	3
1.2. Zakres w jakim dokument realizuje Strategię Rozwoju Województwa Małopolskiego	3
1.3 Uwarunkowania zewnętrzne.....	4
2. DIAGNOZA SYTUACJI	7
3. ANALIZA STRATEGICZNA	23
4. CEL GŁÓWNY I CELE STRATEGICZNE	28
5. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII: CELE, DZIAŁANIA, PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE.....	30
Cel Strategiczny 1	
Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej.....	30
Działanie 1.1	
Małopolski system wsparcia przedsiębiorczości społecznej.....	31
Cel Strategiczny 2	
Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie.....	36
Działanie 2.1	
Wzmocnienie profilaktyki na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny.....	36
Działanie 2.2	
Wzmocnienie sieci specjalistycznego wsparcia rodzin	42
Cel Strategiczny 3	
Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa.....	45
Działanie 3.1	
Dobra Opieka dla Małopolan - podnoszenie jakości i dostępności opieki nad osobami starszymi.....	45
Działanie 3.2	
Wspieranie aktywności osób starszych oraz przeciwdziałanie stereotypom.....	50
Cel strategiczny 4	
Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu	52
Działanie 4.1	
Aktywizacja społeczno-zawodowa osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym .	52
Działanie 4.2	
Dostarczanie wiedzy i informacji dla efektywnej polityki społecznej regionu	55
6. RAMY FINANSOWE.....	59
7. SYSTEM WDRAŻANIA	66
8. SYSTEM MONITOROWANIA.....	71
9. WYNIKI KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	83
10. WYNIKI OCENY EX-ANTE.....	85
11. PODSUMOWANIE OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	87

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawy prawne i faktyczne uzasadniające opracowanie dokumentu

Jednym z podstawowych warunków rozwoju Małopolski określonych w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 (SRWM) jest zbudowanie sprawnego systemu strategicznego zarządzania regionem. Jak zapisano w Strategii, skuteczność systemu zarządzania warunkowana jest w szczególności koncentracją środków na precyzyjnie zdefiniowanych priorytetach, operacjonalizacją i parametryzacją działań strategicznych, przejrzystym podziałem zadań i odpowiedzialności za poszczególne obszary polityki rozwoju, prowadzącymi jednak do mobilizacji zasobów wielu aktorów społecznych.

W celu realizacji powyższych zapisów strategicznych Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął uchwałą nr 1590/11 z dnia 22 grudnia 2011 roku Plan Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 (zaktualizowany uchwałą nr 1122/15 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 26 sierpnia 2015 r. w sprawie zmiany uchwały nr 1590/11 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Planu Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020), stanowiący pierwszy element budowy skoordynowanego systemu planowania i wdrażania polityk publicznych w województwie. W oparciu o Plan, w celu wzmocnienia efektywności i racjonalności regionalnych polityk sektorowych, przygotowano katalog programów strategicznych, w tym Program Strategiczny „Włączenie Społeczne”, stanowiących podstawę koordynacji poszczególnych dziedzin polityki rozwoju województwa w perspektywie 2020 roku. Zgodnie z Planem Zarządzania SRWM nowy system opiera się na konsolidacji dotychczasowych programów powiązanych tematycznie, zapewnieniu ich spójności z priorytetami SRWM, dbałości o komplementarność rozwiązań przy jednoczesnym zachowaniu demarkacji pomiędzy prowadzonymi politykami.

Jak wynika z powyższego, Program Strategiczny „Włączenie Społeczne” został opracowany z inicjatywy własnej Samorządu Województwa Małopolskiego i wchodzi w skład pakietu programów strategicznych pełniących funkcję operacyjną względem Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020.

1.2. Zakres w jakim dokument realizuje Strategię Rozwoju Województwa Małopolskiego

Program Strategiczny „Włączenie Społeczne” realizuje jeden z kierunków polityki rozwoju obszaru „Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne” (obszar 6. SRWM) którym jest „Poprawa bezpieczeństwa społecznego: integrująca polityka społeczna” (kierunek 6.3). Zgodnie z zapisami Strategii *„W tym obszarze podejmowane działania koncentrować będą się wokół szeroko rozumianej integracji potrzeb oraz instrumentów – głównych odbiorców tej polityki. Działania te przyczyniać się będą do zapobiegania występowania oraz niwelowania przejawów wykluczenia społecznego, kulturowego i ekonomicznego, szczególnie wobec takich grup jak: dzieci pochodzące ze środowisk zagrożonych, osoby niepełnosprawne, osoby starsze, rodziny wielodzietne”*. Ponadto,

zgodnie z Planem Zarządzania SRWM, w zakresie merytorycznym Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” ujęte zostały działania wzmacniające i promujące przedsiębiorczość społeczną (działanie 1.5.3 „Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej”), które w SRWM zaliczone są do strategicznego obszaru „Gospodarka wiedzy i aktywności” (obszar 1., kierunek 1.5 „Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości”). Takie przyporządkowanie przedsiębiorczości społecznej na poziomie operacyjnym wynika z istoty tej sfery działań związanych z gospodarką – ma ona bowiem poprzez realizację celów gospodarczych osiągać cele społeczne, charakterystyczne dla integrującej polityki społecznej.

Zakres w jakim Program Strategiczny „Włączenie Społeczne” realizuje SRWM

1.5.3	Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej
6.3.1	Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie
6.3.3	Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa
6.3.4	Rozwój systemu kształcenia kadr działających w obszarze integrującej polityki społecznej
6.3.5	Rozwój prorodzinnych form opieki zastępczej

1.3 Uwarunkowania zewnętrzne

W toku prac nad Programem dokonano przeglądu dokumentów strategicznych wyższego rzędu, aby zapewnić spójność z kierunkami krajowej polityki rozwoju w perspektywie roku 2020, a także z wytycznymi płynącymi z priorytetów określanych na szczeblu instytucji Unii Europejskiej. Oba te aspekty mają szczególne znaczenie w kontekście pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania dla przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w Programie Strategicznym „Włączenie Społeczne”.

W celu zogniskowania działań województwa na właściwych obszarach problemowych zdefiniowano najistotniejsze przedsięwzięcia strategiczne, uwzględniając planowane priorytety podziału środków europejskich na lata 2014-2020, zawarte w rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady (UE): w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Uwzględniono, że jednym z celów tematycznych wspieranych przez EFS jest *„promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją”*, poprzez priorytety inwestycyjne: *aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie; integrację społeczno-gospodarczą społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie; zwalczanie wszelkich form dyskryminacji oraz promowanie równych szans; ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym; wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia; strategię rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność”*.

Dodatkowo wzięto pod uwagę, że w ramach: *„promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją”* Rozporządzenie w sprawie EFRR wymienia m.in. *„inwestycje*

w infrastrukturę społeczną i zdrowotną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych (...) przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych”.

Tym samym Program Strategiczny „Włączenie Społeczne” (projekt) dał podstawę do wstępnego typowania działań przeznaczonych do współfinansowania z funduszy europejskich w ramach programu regionalnego w nowym okresie programowania w polityce spójności UE.

Jednocześnie Program Strategiczny „Włącznie Społeczne” realizuje szereg celów zapisanych w dokumentach strategicznych szczebla krajowego, których perspektywa oddziaływania pokrywa się z planowanym okresem realizacji niniejszego programu. Warto podkreślenia są kierunki interwencji wskazane w bloku „Kapitał Ludzki” „Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”. Uwagę zwraca się w nich między innymi na: *zapewnienie jak najlepszej adresowalności świadczeń i zasiłków i rozwój ekonomii społecznej, tak aby z jednej strony stymulowały i wspierały korzystanie z usług publicznych oraz z drugiej ograniczały ryzyko marginalizacji spowodowanej ubóstwem; rozbudowa i zwiększenie instrumentów ekonomii społecznej w tym spółdzielni socjalnych; podejmowanie działań na rzecz rozwoju profilaktyki rodziny oraz pracy z rodziną w kryzysie, a także działań na rzecz rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej mających na celu stworzenie dzieciom pozbawionym opieki biologicznych rodziców zastępczego środowiska rodzinnego; zapewnienie realnego wsparcia rodzin wielodzietnych zabezpieczającego je przed ryzykiem wykluczenia społecznego; zapewnienie rodzinom wielodzietnym w kryzysie odpowiedniego wsparcia psychologicznego i interwencyjnego; wprowadzenie nowych rozwiązań zapewniających powszechność opieki nad osobami niesamodzielnymi oraz poszerzenie oferty opieki instytucjonalnej, tak aby odpowiedzieć na wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa i zapewnić wsparcie rodzinom, w których znajdują się osoby niesamodzielne; opracowanie minimalnych standardów usług opiekuńczych; stworzenie modelu aktywności społecznej i zawodowej osób starszych opartego na wykorzystywaniu ich potencjałów i zapobieganiu wykluczeniu społecznemu.*

Zawartość Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” wpisuje się także w ramy systemu zarządzania rozwojem Polski, poprzez bezpośrednie powiązanie z trzema strategiami rozwoju, realizującymi zapisy średnio i długookresowej strategii rozwoju kraju. Są to: „Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020”, „Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020” oraz „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary wiejskie”. W celu szczegółowym 3 „Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020” - „Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym” wskazywane są między innymi następujące kierunki interwencji, z którymi powiązany jest Program Strategiczny „Włączenie Społeczne” (większość z nich):

- *Wzmocnienie potencjału instytucji publicznych oraz rozwój aktywności i współpracy instytucji publicznych i niepublicznych działających w obszarze pomocy społecznej i integracji społecznej, szczególnie sektora niepublicznego (niekomercyjnego), w tym współpraca ośrodków pomocy społecznej z instytucjami rynku pracy.*
- *Rozbudowa narzędzi zapewniających osobom wykluczonym dostęp do usług publicznych pozwalających na powrót na rynek pracy.*
- *Ograniczenie skali ubóstwa i zagrożenia ubóstwem, w szczególności wśród dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych.*

- *Wzmocnienie działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności.*
- *Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.*
- *Rozwój aktywnych, w tym innowacyjnych form pomocy osobom zagrożonym lub wykluczonym społecznie (w tym: innowacji społecznych w sferze integracji oraz ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej).*
- *Wsparcie dla osób zagrożonych lub dotkniętych przemocą w rodzinie.*
- *Wsparcie dla osób niepełnosprawnych i ich otoczenia.*
- *Zwiększenie dostępności mieszkań, w tym poprzez rozbudowę systemu najmu oraz rozwój mieszkalnictwa społecznego, przy założeniu, że będzie ono formą doraźnego i ograniczonego czasowo wsparcia osób w trudnej sytuacji materialnej.*

Z kolei w Celu szczegółowym 2: „Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych” i 4. „Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej” odnajdujemy kolejne, powiązane z Programem kierunki interwencji:

- *Stworzenie warunków do rozwoju „srebrnej gospodarki”.*
- *Rozwój systemu usług adresowanych do osób niesamodzielnych i ich rodzin, w tym rozwój opieki długoterminowej.*
- *Rozwój sieci wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i przewlekle psychicznie chorych*
- *Rozwój alternatywnych wobec opieki instytucjonalnej form opieki środowiskowej dla osób przewlekle chorych, starszych, niesamodzielnych.*

Ze „Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020” Program Strategiczny „Włączenie Społeczne” wiąże się przede wszystkim poprzez jeden z kierunków działań: *„wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy”.*

„Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020” (KSRR) wskazując cele polityki rozwoju w układzie przestrzennym stanowi odniesienie do powyższych strategii. Zgodnie z zapisami dokumentu sugerowany kształt powiązań pomiędzy politykami sektorowymi a polityką regionalną został odzwierciedlony w Programie Strategicznym „Włącznie Społeczne”. Programowana polityka regionalna nie zastępuje interwencji polityk sektorowych, lecz je uzupełnia i koordynuje w wymiarze terytorialnym. Jednocześnie, zgodnie z postulatami KSRR, działania projektowane w ramach Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” proponują tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwem obywatelskiego tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania tym obszarem polityki rozwoju.

Opracowany zgodnie z powyższymi zasadami dokument wpisuje się w nowoczesny model zarządzania publicznego. Nowością podejścia jest koncentracja środków na wybranych priorytetach, konsolidacja działań w obszarach szczególnej interwencji oraz spójność zarówno pionowa (z dokumentami określającymi priorytety krajowej polityki społecznej), jak i pozioma (pomiędzy innymi obszarami strategicznymi wymienionymi w SRWM – poszczególnymi programami strategicznymi).

2. DIAGNOZA SYTUACJI ¹

Małopolska rodzina

W 2014 r. województwo małopolskie zamieszkiwało mieszkało 3 368 336 osób (o 7,8 tys. więcej niż w 2013 r.). W 2014 roku w naszym regionie zaobserwowano, podobnie jak w latach poprzednich, wzrost liczby ludności. Małopolska jest jednym z czterech województw, w których zaobserwowano wzrost liczby ludności (druga lokata, po Mazowszu). W skali kraju Małopolska zajmuje niezmiennie IV miejsce pod względem liczby ludności (po województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim). Nieco więcej niż połowa Małopolan (ponad 51%) to ludność terenów wiejskich (podobnie jak w poprzednich latach). Jest to sytuacja odwrotna niż dla całego kraju, gdzie liczba ludności zamieszkującej tereny wiejskie wyniosła niespełna 40%.

Jak wynika z prognoz demograficznych (zaktualizowanych o wyniki NSP 2011), struktura wiekowa województwa małopolskiego będzie ulegała dalszym przeobrażeniom. Przede wszystkim nadal zwiększał się będzie udział najstarszych grup wiekowych w populacji województwa. Odsetek mieszkańców Małopolski powyżej 65 roku życia wzrośnie do ponad 17,6% w roku 2020 (z niespełna 15% w 2014 r.). Tendencja ta jest analogiczna do prognoz dla Polski, z tą różnicą, iż w skali kraju prognozuje się jeszcze większy udział osób po 65 roku życia – w 2020 r. osiągnie on poziom 18,9%. 4,5% mieszkańców regionu przekroczy w 2020 r. 80 rok życia (4% w 2014 r.). Zmiany demograficzne w dalszej perspektywie – roku 2035, będą jeszcze głębsze. W ich wyniku udział osób w wieku 65+ w populacji regionu wzrośnie do ponad 23% (w kraju do blisko 24,5%) – prawie co czwarty mieszkaniec będzie zatem seniorem.

Według wyników ostatniego „Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011” (najnowsze dane z tego zakresu) w 2011 r. w Małopolsce mieszkało 474,9 tys. rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu. Liczba dzieci do lat 24 na utrzymaniu wyniosła 815 tys.

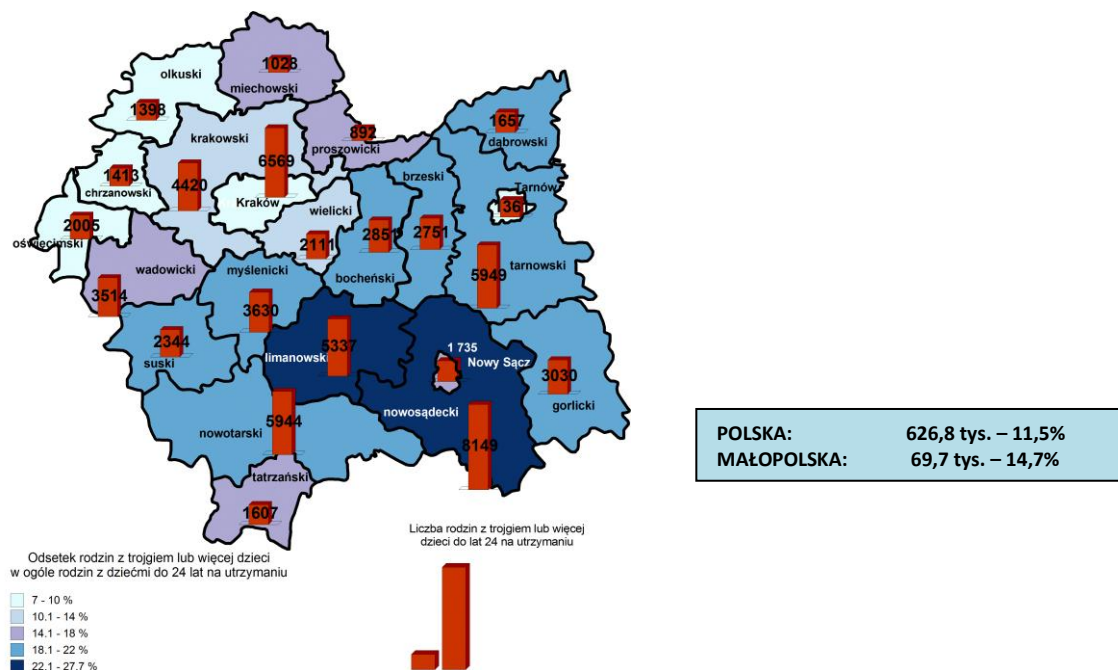
14,7% rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu to rodziny posiadające co najmniej troje dzieci (3+). Był to drugi najwyższy wynik w kraju, zarówno pod względem udziału rodzin 3+ w ogóle rodzin z dziećmi, jak i liczb bezwzględnych. Małopolska z 69,7 tys., rodzin z co najmniej trojgiem dzieci sytuuje się za województwem mazowieckim, gdzie takich rodzin jest 82 tys. Na Mazowszu stanowią one jednak tylko 11,1%. Natomiast największy udział rodzin z trojgiem i więcej dzieci wśród rodzin z dziećmi występuje w województwie podkarpackim i wynosi 16,3%. W skali kraju rodziny trojgiem i więcej dzieci stanowią 11,5% wszystkich rodzin z dziećmi. W Małopolsce w rodzinach z trojgiem lub więcej dzieci żyje 238,4 tys. dzieci.

Najwięcej rodzin 3+ w Małopolsce mieszka w powiatach: nowosądeckim – 8,1 tys. (co daje 25,1% wszystkich rodzin z dziećmi na tym terenie), mieście Kraków – 6,6 tys. (7%), tarnowskim (20,2%) i nowotarskim (21,7%) – po 5,9 tys. oraz limanowskim – 5,3 tys. (27,7%). Jednocześnie powiaty limanowski i nowosądecki charakteryzują się najwyższym udziałem rodzin 3+ w ogóle rodzin

¹ Na podstawie danych GUS, w tym Banku Danych Lokalnych; Oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r.; danych udostępnianych przez WUP w Krakowie, w tym: Szczegółowej statystyki małopolskiego rynku pracy i Oceny sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2014; rejestru placówek Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Sprawozdania MPiPS – 03, badania „Mieszkania chronione dla osób opuszczających pieczę zastępczą w Małopolsce. Analiza dostępnej oferty oraz zapotrzebowania”; badania „Opiekunowie rodzinni osób starszych – problemy, potrzeby wyzwania dla polityki społecznej”, badania „Wykluczenie społeczne w Małopolsce – strategie przeciwdziałania”, Badań opinii mieszkańców Małopolski, Modelu wczesnej wielospecjalistycznej interwencji dla dzieci niepełnosprawnych, zagrożonych niepełnosprawnością oraz zagrożonych nieprawidłowym rozwojem.

z dziećmi. Najmniej rodzin 3+ odnotowujemy natomiast w powiecie proszowickim – 892 rodziny (14,3%). W powiatach, w których mieszka najwięcej rodzin 3+, liczba dzieci w tych rodzinach wynosiła odpowiednio 29,1 tys. (p. nowosądecki) i 21,3 tys. (Kraków).

Mapa 1. Liczba rodzin 3+ i ich udział w populacji rodzin z dziećmi według powiatów, NSP 2011

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 28.

Małopolska rodzina dotychczas przywiązana do tradycji i wartości, podlega również wpływom zmian cywilizacyjnych związanych z zawieraniem małżeństw, decyzjami o rodzicielstwie, czy trwałością małżeństwa. Niemniej jednak w 2014 r. po raz kolejny odnotowano w regionie dodatni przyrost naturalny, który w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniósł 1,4. Ponadto wskaźnik zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w roku 2014 wyniósł 5,2, a wskaźnik rozwodów 1,3. Lokuje to region, w obu obszarach, na pozycji lepszej niż średnia krajowa.

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE JEST ZNACZNIE ZRÓŻNICOWANE TERYTORIALNIE POD WZGLĘDEM NASILENIA ZJAWISK TOWARZYSZĄCYCH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU, JAK TEŻ ICH KUMULACJI

Dochody mieszkańców

Mimo względnie korzystnych, opisywanych powyżej, uwarunkowań funkcjonowania rodzin w Małopolsce, pozostają one pod stałym oddziaływaniem bodźców ekonomicznych, które szczególnie w okresie utrzymującego się kryzysu ekonomicznego mogą w sposób nagły wpłynąć na spadek jakości życia i wzrost zagrożenia wykluczeniem społecznym. W Małopolsce przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w relacji do średniej krajowej wyniosło 92,4% w 2014 r. Do małopolskich powiatów o najniższej przeciętnej relacji wynagrodzeń do średniej krajowej należą: powiat tarnowski (73,6%), gorlicki (73,7%), nowosądecki (74,7%), myślenicki i wadowicki (po 75%), nowotarski (75,9%), brzeski (76,1%), miechowski (77,3%), limanowski (77,8%), suski (79,3) oraz proszowicki i dąbrowski (po 79,4%) i Nowy Sącz (79,8%), tj. w znacznej części

wschodnie tereny regionu. W najkorzystniejszej sytuacji pod tym względem jest natomiast Kraków (z wartością powyżej średniej wojewódzkiej – 103,7% przeciętnego wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej) oraz powiat krakowski (96,3%) i powiat olkuski (91,5%).

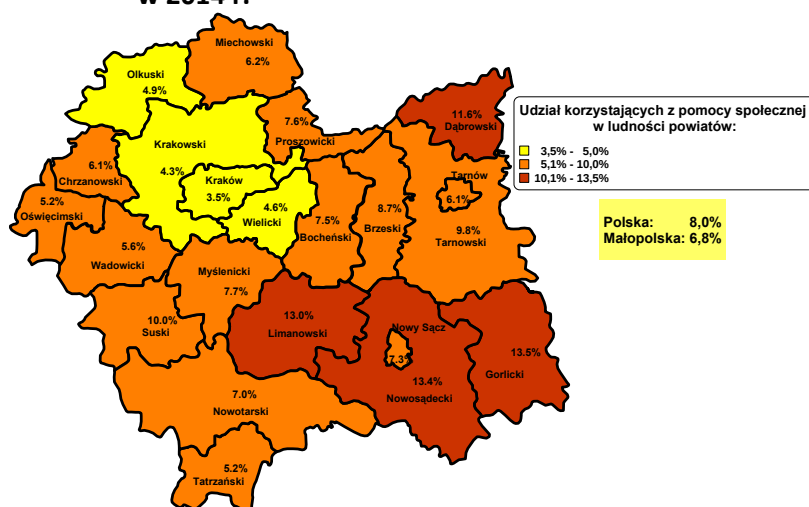
Małopolskę od lat charakteryzują wartości trzech wskaźników zagrożenia ubóstwem korzystniejsze niż średnia krajowa, choć dynamika tych zmian w naszym regionie i w Polsce jest porównywalna. Analiza poszczególnych wartości dla Małopolski wskazuje na nieznaczny spadek (pomiędzy 2012 a 2013 r.) zasięgu ubóstwa mierzonego przy pomocy wskaźnika ubóstwa skrajnego (z 6,2% do 6,0%), w sytuacji gdy analogiczny wskaźnik dla Polski wzrósł z 6,8% do 7,4%. Pomiędzy rokiem 2012 a 2013 wzrósł natomiast poziom dwóch pozostałych miar ubóstwa. Relatywna granica ubóstwa w roku 2013 przesunęła się nieznacznie w górę (o 0,2 p.p.) i dotyczyła 15,8% mieszkańców regionu. Nadal jednak wartość ta jest niższa od zaobserwowanej w Polsce. W tym okresie nastąpił też wzrost (ale już znaczny) odsetka osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa z 6,6% do 12,2%. Wynikało to z podniesienia w październiku 2012 r. kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej. Analogiczna sytuacja wystąpiła w całej Polsce.

Klienci pomocy społecznej

Sytuacja w zakresie przeciętnych wynagrodzeń przekłada się na terytorialny rozkład danych dotyczących korzystających z pomocy społecznej. W najmniej korzystnym położeniu pod względem udziału klientów pomocy społecznej w liczbie ludności w 2014 r. były wschodnie powiaty województwa: gorlicki, nowosądecki, limanowski i dąbrowski - dla tych terenów udział liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej w liczbie wszystkich mieszkańców około dwukrotnie przewyższa średnią dla regionu (odpowiednio: 13,5%; 13,4%, 13,0%, 11,6%) przy średniej dla regionu 6,8% i wskaźniku dla Krakowa i powiatu krakowskiego na poziomie 3,5% i 4,3%.

W Małopolsce w 2014 r. świadczeniami pomocy społecznej objęto ponad 80,2 tysięcy rodzin, a tym samym prawie 230 tysięcy osób w tych rodzinach. Najczęstszą przesłanką udzielenia wsparcia było ubóstwo. W 2014 r. problem ten dotyczył ponad 61,6% Małopolan korzystających z pomocy społecznej. Oprócz ubóstwa można wyróżnić inne problemy mieszkańców, które są dominujące w regionie. W 2014 r. do głównych problemów osób korzystających z pomocy społecznej należało: bezrobocie (45,0% ogółu klientów pomocy społecznej), długotrwała choroba (36,4%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (33,7%), niepełnosprawność (30,7%). Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy występują znacznie rzadziej lub w ogóle.

Mapa 2: Udział świadczeniobiorców pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w Małopolsce w 2014 r.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 44.

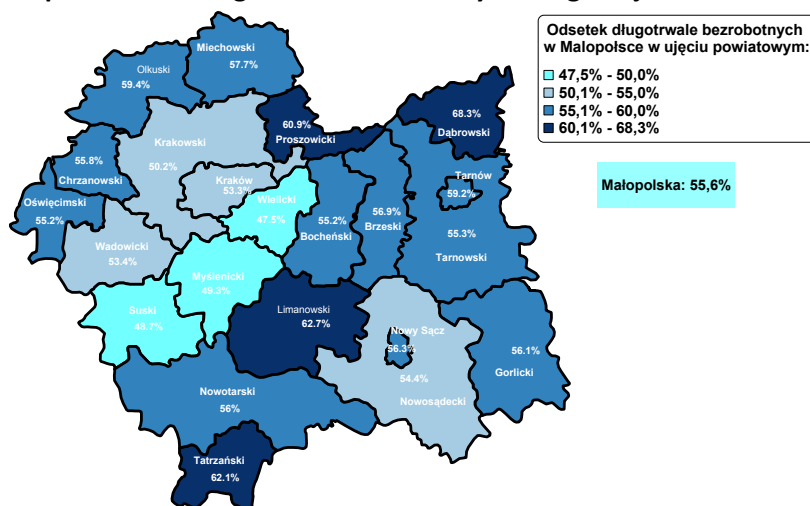
Bezrobocie

Na statystyki dotyczące klientów pomocy społecznej znaczący wpływ ma sytuacja na rynku pracy. Najwyższa wartość stopy bezrobocia w regionie w 2014 r. wystąpiła bowiem w powiatach z relatywnie wysokim udziałem korzystających z pomocy społecznej: w powiecie dąbrowskim, limanowskim i nowosądeckim (odpowiednio: 17,1%; 16,0%; 14,9%), powiat gorlicki zajmował również wysoką, 9. pozycję (12,5%) w zestawieniu wartości stopy bezrobocia dla wszystkich powiatów regionu (9,9%). Od lat najniższa stopa bezrobocia występuje w dużych miastach regionu: w Krakowie (5,2% w 2014 r.), Tarnowie (9,6%) i Nowym Sączu (8,9%) oraz powiatach: krakowskim (8,5%), bocheńskim (9,5%), miechowskim (9,5%) i wielickim (9,7%). Różnica stopy bezrobocia między Krakowem i powiatem dąbrowskim wyniosła 11,9 punktu procentowego.

Jednocześnie wymienione powiaty to obszary borykające się z „najcięższą” postacią bezrobocia, tzw. bezrobociem długotrwałym. Najwyższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem utrzymywał się w 2014 r. w powiatach: dąbrowskim (68,3%), limanowskim (62,7%), tatrzańskim (62,1%), proszowskim (60,9%) oraz olkuskim (59,4%). Powiaty nowosądecki i gorlicki charakteryzowały się także jednym z wyższych wskaźników bezrobocia długotrwałego na tle pozostałych powiatów (odpowiednio: 54,4% i 56,1%, przy wartości dla regionu 55,6%).

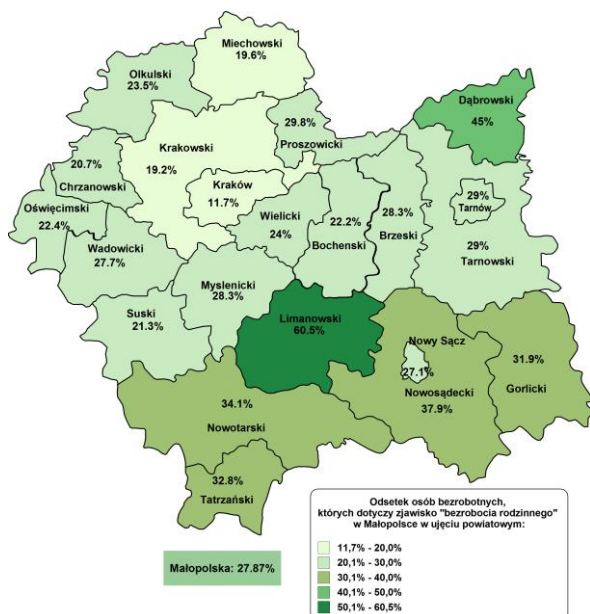
Natomiast problem „bezrobocia rodzinnego” w Małopolsce na koniec 2013 roku dotyczył 20 492 gospodarstw (tj. 45 835 osób), czyli 27,9% zarejestrowanych bezrobotnych. Oznacza to, że więcej, niż co czwarty bezrobotny zamieszkuje gospodarstwo domowe, w którym dwie lub więcej osób pozostaje „na bezrobociu”. Należy dodać, iż najwyższy udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” odnotowano w powiatach: limanowskim (60,5%), dąbrowskim (45%) i nowosądeckim (37,9%). Jednocześnie są to powiaty o najwyższej stopie bezrobocia rejestrowanego. Najniższy zaś odsetek bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” odnotowano w Krakowie (11,7%) i w powiatach: krakowskim (19,2%) oraz miechowskim (19,6%).

Mapa 3: Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w Małopolsce w 2014 r.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 38.

Mapa 4: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w całkowitej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wg powiatów – stan na 31 XII 2013 r.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 39.

Pomiędzy rokiem 2011 a 2014 zróżnicowanie pomiędzy powiatem notującym najwyższą wartość, a powiatem notującym najniższą wartość w zakresie stopy bezrobocia i długotrwalego bezrobocia nieznacznie się zmniejszyło (odpowiednio z 4,1 do 3,3 i z 1,6 do 1,4 - liczby mówią, ile razy jedna wartość była wyższa od drugiej = wielokrotność). Udział korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (liczony w ten sam sposób) pozostawał na podobnym poziomie.

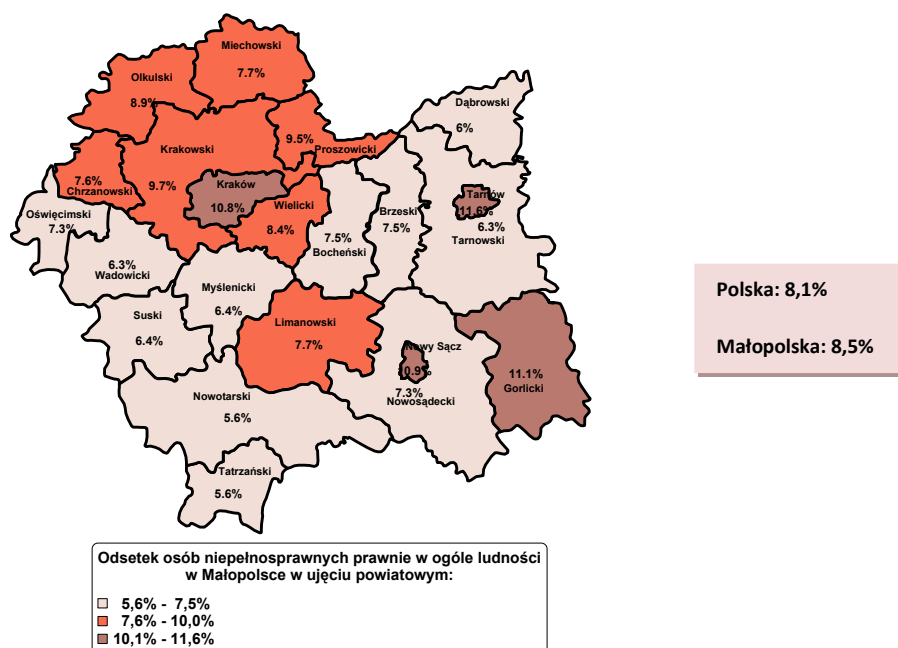
Niepełnosprawność

Jak wynika z danych „Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011” (najnowsze dostępne dane) w Małopolsce osoby niepełnosprawne stanowiły 11,8% ludności (394 309 osób). Mieszkańcy niepełnosprawni prawnie stanowili 8,5% ludności (283 775 osób). Oznacza to, że wśród wszystkich osób niepełnosprawnych w Małopolsce osoby niepełnosprawne prawnie stanowią 72%,

a biologicznie – 28% (w Polsce odpowiednio: 67% i 33%). Powiatami o najwyższym odsetku osób niepełnosprawnych ogółem były: Tarnów (14,8%), Kraków (14,2%), powiat olkuski (14,0%), Nowy Sącz (13,5%) i powiat gorlicki (13,5%). Natomiast najniższy udział osób niepełnosprawnych w ludności ogółem odnotowano w powiatach: tatrzańskim (8,5%), nowotarskim (8,6%), tarnowskim (9,1%), myślenickim (9,3%) i nowosądeckim (9,5%).

Wśród osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) w Małopolsce osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 53% (w Polsce: 47%). Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w Małopolsce także dominują osoby w wieku poprodukcyjnym (51,2%).

Mapa 5: Udział mieszkańców z niepełnosprawnością prawną w ogólnej liczbie mieszkańców, NSP 2011

Źródło: Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 31.

W województwie małopolskim w roku 2014 było 172 tys. osób biernych zawodowo z powodu choroby lub niepełnosprawności (o 5 tys. mniej niż w 2012 r.). Natomiast wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym w Małopolsce w roku 2014 wynosił 18,2% (spadek od 2012 r.). Zadania wykonywane przez urzędy pracy w stosunku do niepełnosprawnych klientów odbierane są jako mało trafne oraz o niskiej jakości, niedostosowane do specyfiki osób z niepełnosprawnością. Sami zainteresowani podkreślają sformalizowany i „urzędowy” charakter relacji. Na tle pomocy płynącej ze strony służb publicznych korzystniej wypadają działania oferowane przez organizacje pozarządowe.

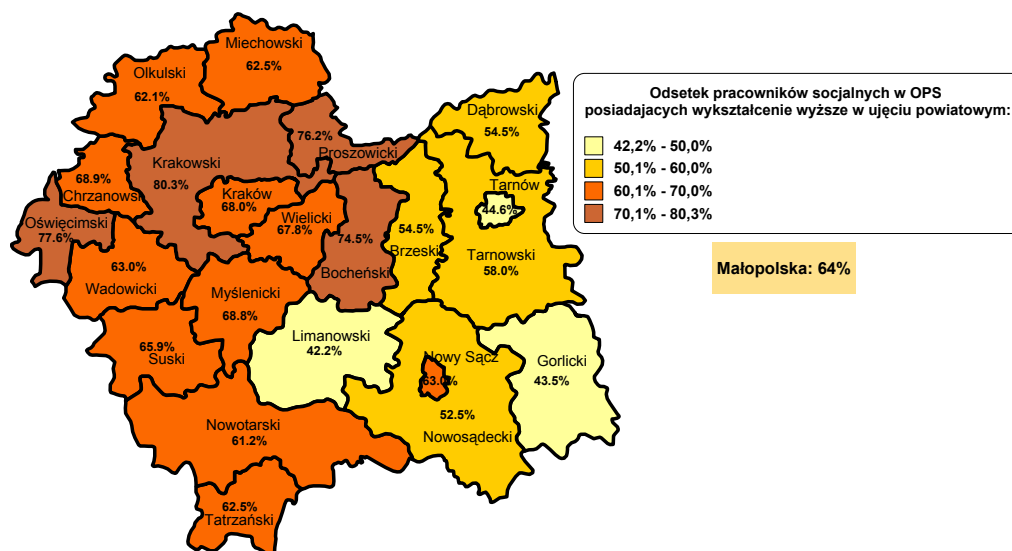
Rozwoju wymaga także system wsparcia osób z niepełnosprawnością niewymagających opieki całodobowej i mogących z powodzeniem funkcjonować we własnym środowisku, niekoniecznie na rynku pracy. Szczególnie ważne w tym zakresie jest także wsparcie rodzin i innych nieformalnych opiekunów osób z niepełnosprawnością. Wśród głównych problemów osób z niepełnosprawnością wymienia się również niskie kwalifikacje i umiejętności zawodowe, co pociąga za sobą niedostosowanie do potrzeb i wymagań rynku pracy. Jednocześnie zauważa się, że częsta niechęć do podnoszenia kwalifikacji wynika ze społecznej izolacji osób z niepełnosprawnością.

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE JEST TAKŻE ZNACZNIE ZRÓŻNICOWANE POD WZGLĘDEM ZASOBÓW I NARZĘDZI WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO

Kadry pomocy i integracji społecznej

Rozwój infrastruktury socjalnej, nacisk na jakość oferowanych usług oraz nowe instrumenty pracy przyczyniają się do systematycznego wzrostu zatrudnienia w instytucjach świadczących usługi włączenia społecznego, w tym jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej. W 2014 roku jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej w województwie małopolskim zatrudniały ogółem ponad 10 tysięcy pracowników, a małopolskie ośrodki pomocy społecznej zatrudniały w tym czasie 3 915 pracowników, w tym 1 713 pracowników socjalnych. Wzrost liczby pracowników pomocy społecznej, w tym pracowników socjalnych, wymaga odpowiedniego przygotowania do wykonywania specjalistycznych obowiązków. Prawie 64% pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej posiadało w 2014 r. wyższe wykształcenie. Na podstawie danych o poziomie wykształcenia pracowników socjalnych w gminnych i miejskich ośrodkach pomocy społecznej regionu można stwierdzić znaczne zróżnicowanie terytorialne. Najczęściej wykształcenie wyższe posiadają pracownicy socjalni w powiecie krakowskim (80%), natomiast najrzadziej – w powiecie limanowskim (42%). Generalnie można stwierdzić, iż największy odsetek pracowników socjalnych z wyższym wykształceniem był w 2014 r. w okolicach Krakowa i na zachodzie regionu, najmniej korzystne wskaźniki notuje się na ścianie wschodniej województwa. Należy dodać, iż istnieją OPS, w których wszyscy pracownicy socjalni posiadają wykształcenie wyższe (26 jednostek), ale i takie, w których żaden pracownik socjalny nie legitymował się nim (6 jednostek).

Mapa 6: Odsetek pracowników socjalnych ośrodków pomocy społecznej w Małopolsce posiadających wyższe wykształcenie w 2014 r.

Źródło: Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2013 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2014, s. 64.

Małopolscy pracownicy socjalni w większości nie legitymowali się w 2014 r. specjalizacjami zawodowymi II stopnia. Posiadali je pracownicy socjalni nielicznych gmin regionu – łącznie 105 osób, co stanowi nieco ponad 6% zatrudnionych w Małopolsce na tym stanowisku (na wzrost w stosunku do roku 2013 o 2 p.p. przyczyniło się umożliwienie zdobycia takiej specjalizacji przez projekt

systemowy ROPS w Krakowie: „Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej”). Tego rodzaju specjalizację posiadali głównie pracownicy socjalni w Nowym Sączu (24% pracowników socjalnych OPS) oraz w powiatach: chrzanowskim (20%), oświęcimskim (19%) i olkuskim (17%). Natomiast żaden pracownik socjalny nie posiada specjalizacji zawodowej II stopnia w ośrodkach pomocy społecznej powiatów: suskiego, wielickiego i proszowickiego.

Instytucjonalne zasoby włączenia społecznego

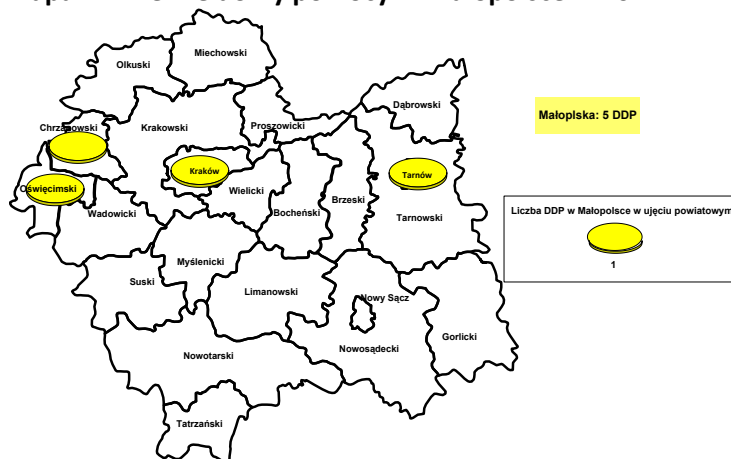
Najwięcej zasobów, ale też największe ich zróżnicowanie, zbliżone do pełnego katalogu zdefiniowanych form wsparcia mieszkańców z określonymi problemami, obserwowalne jest w zasadzie w stolicy regionu, często też w północno - zachodniej jego części. Na pozostałych terenach Małopolski daje się zaobserwować liczne „białe plamy”.

Analizując instytucjonalne zasoby pomocy i integracji społecznej widać znaczne braki w obszarze ośrodków wsparcia o charakterze **dziennych domów pomocy** (DDP) przeznaczonych głównie dla starszych mieszkańców (forma półstacjonarna). W DDP można skorzystać z usług opiekuńczych, terapii zajęciowej, usług rehabilitacyjnych, posiłków itp. Należy stwierdzić, że w Małopolsce w dobie zachodzących zmian demograficznych sieć usług wsparcia dziennego seniorów oparta o takie jednostki w zasadzie nie istnieje, a usługi opiekuńcze adresowane do osób w podeszłym wieku lokowane są w ogromnej części w tzw. „szarej strefie”. Dienne domy pomocy funkcjonują zaledwie w 4 miejscach Małopolski: w Krakowie, Tarnowie, Oświęcimiu i Chrzanowie, przy jednoczesnym prowadzeniu przez gminy i powiaty 92 całodobowych domów pomocy społecznej (23 dla osób w podeszłym wieku, 28 dla osób przewlekle somatycznie chorych, 27 dla osób przewlekle psychicznie chorych, 16 dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, 9 dla niepełnosprawnych intelektualnie dzieci i młodzieży, 3 dla osób niepełnosprawnych fizycznie; 14 placówek zapewnia miejsca dla dwóch grup osób jednocześnie). Dienne domy pomocy dysponowały łącznie 771 miejscami, z których skorzystały w 2014 r. 1 286 osób.

W kontekście organizowania opieki nad osobą w podeszłym wieku odsuwającej w czasie całodobową opiekę instytucjonalną na rzecz tworzenia i rozwoju oferty półstacjonarnej i domowej, tj. korzystnych społecznie i tańszych wariantów usług opiekuńczych, istotne jest wsparcie opiekunów nieformalnych seniorów. Parlament Europejski w Rezolucji z dnia 9 września 2010 r. w sprawie opieki długoterminowej nad osobami starszymi wzywa Komisję i państwa członkowskie m.in. „do wzięcia pod uwagę potrzeb nieformalnych opiekunów, którzy w znacznej mierze sprawują opiekę nad osobami starszymi oraz do podjęcia konkretnych działań w celu wsparcia i zachowania tych zasobów poprzez szkolenia, zapewnienie wypoczynku oraz środki służące pogodzeniu życia zawodowego z rodzinnym”. Próba oszacowania liczby nieformalnych opiekunów ludzi starszych w Polsce (opiekunowie nieformalni nie są bowiem nigdzie rejestrowani, z wyjątkiem tych nielicznych, którzy pobierają np. specjalny zasiłek opiekuńczy, czy skorzystały z puli dostępnych 14 dni rocznie zasiłku opiekuńczego wypłacanego przez ZUS), podejmowana była po raz pierwszy w ramach międzynarodowego projektu EUROFAMCARE, realizowanego w latach 2003–2004. Na podstawie liczby osób starszych niepełnosprawnych lub wymagających pomocy dało wynik zbliżony do 2 milionów dla kraju. W Małopolsce w ramach „Badania opinii mieszkańców Małopolski na temat istotnych dla rozwoju województwa obszarów działań samorządu wojewódzkiego”, zrealizowanego przez Samorząd Województwa Małopolskiego w ramach projektu Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju, także (z inicjatywy ROPS w Krakowie) podjęto próbę oszacowania liczby opiekunów

rodzinnych. Wyniki pokazują, że nawet co piąty Małopolanin opiekuje się osobą starszą, co w efekcie pozwala oszacować liczbę nieformalnych opiekunów na aż blisko 700 tysięcy. Brak systemowego wsparcia tak dużej grupy mieszkańców wydaje się urastać do rangi kwestii społecznej, na której rozwiązanie wpływ mogą mieć dobrze wykorzystane środki Europejskiego Funduszu Społecznego w perspektywie roku 2020. Tezę tę wzmacnia fakt, że w kolejnym badaniu opinii Małopolan mieszkańcy regionu w obszarze problemów społecznych, którymi powinny się zająć władze Małopolski wskazują przede wszystkim na „marginalizację problemów osób starszych” (obok zapobiegania biedzie).

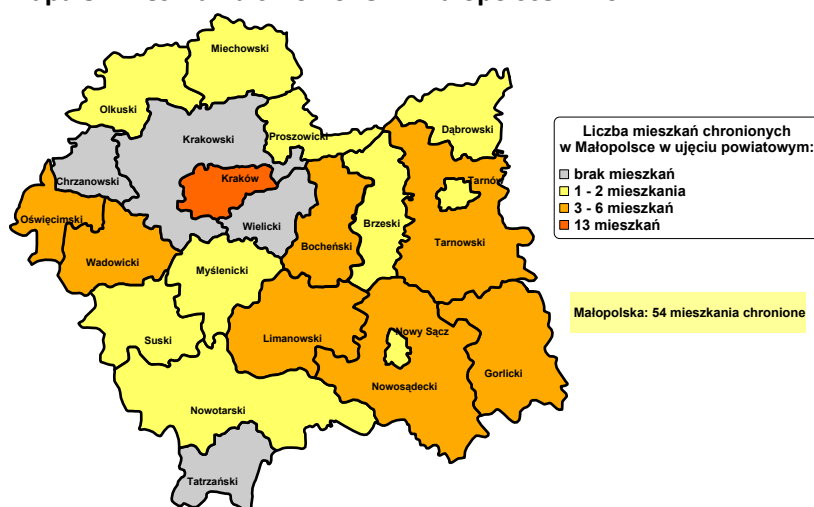
Mapa 7: Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2014 r.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 88.

W 2014 r. niewiele było **mieszkań chronionych**, w tym dla usamodzielniającej się młodzieży, czyli głównie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych, będących formą wsparcia przygotowującą pod opieką specjalistów do prowadzenia samodzielnego życia. Według danych Sprawozdania MPIPS-03 w województwie małopolskim gminy i powiaty prowadziły łącznie 54 mieszkania chronione, spośród których 23 było przeznaczonych dla usamodzielnianej młodzieży, a 12 dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Mapa 8: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2014 r.

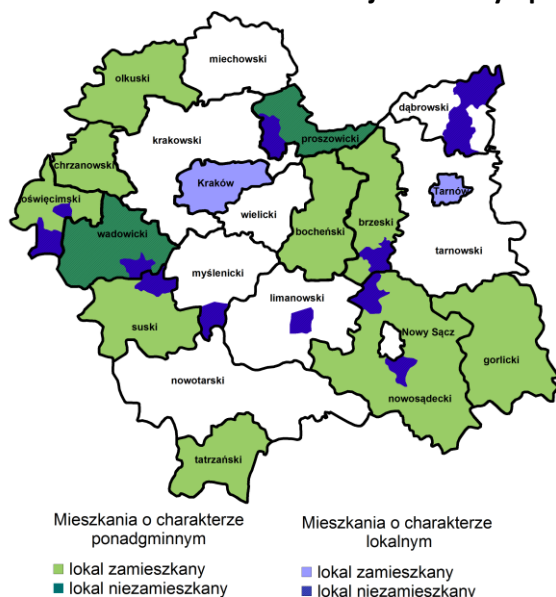

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 73.

W wyniku rozpoznania przeprowadzonego w Małopolsce w toku badania „Mieszkania chronione dla osób opuszczających pieczę zastępczą w Małopolsce. Analiza dostępnej oferty oraz zapotrzebowania”, zrealizowanego w 2014 r. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w ramach projektu „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej” stwierdzono jednak funkcjonowanie co najmniej 29 mieszkań chronionych dla osób opuszczających pieczę zastępczą. Wśród zweryfikowanych mieszkań chronionych było 14 mieszkań o charakterze ponadgminnym oraz 15 o charakterze lokalnym. Dodatkowo jedno z miast posiadało mieszkanie chronione, którego funkcjonowanie zostało tymczasowo wstrzymane m.in. ze względu na planowany remont lokalu. Zidentyfikowane i dostępne w momencie badania (od lipca do grudnia 2014 r.) mieszkania znajdowały się na terenie 16 powiatów. Spośród 29 zidentyfikowanych mieszkań w okresie realizacji badania zamieszkanym było 15 (na terenie 11 powiatów). Powiatami, w których w trakcie realizacji badania nie było dostępnych mieszkań chronionych dla byłych wychowanków pieczy zastępczej są: krakowski, miechowski, Nowy Sącz (działalność wstrzymana), nowotarski, tarnowski, wielicki. 11 z mieszkań gminnych (zlokalizowanych w mniejszych miastach i gminach wiejskich) nie było zamieszkanym, a w części z nich nigdy nie było usamodzielnianego wychowanka pieczy zastępczej. 3 zamieszkanne mieszkania o charakterze lokalnym znajdowały się w powiatach grodzkich (Kraków i Tarnów).

Informacje o zasięgu poszczególnych mieszkań chronionych przedstawia poniższa mapa. Należy mieć na uwadze, że mieszkania o zasięgu ponadgminnym przeważnie zlokalizowane są w miastach powiatowych.

Mapa 9. Zasięg funkcjonowania zidentyfikowanych w badaniu mieszkań chronionych dla usamodzielnianej młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą

* Mieszkanie chronione ponadgminne prowadzone przez PCPR w Nowym Sączu zlokalizowane jest w Nowym Sączu

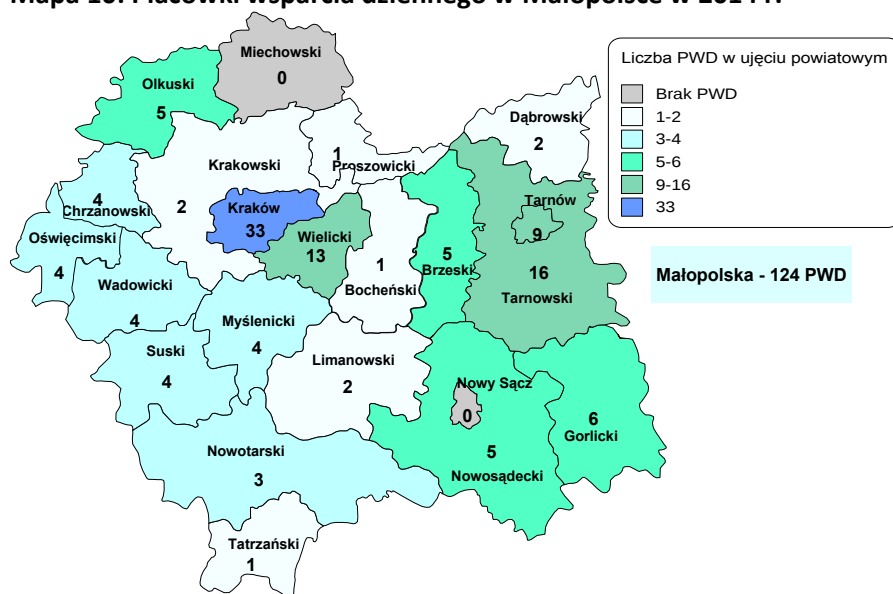
Źródło: „Mieszkania chronione dla osób opuszczających pieczę zastępczą w Małopolsce. Analiza dostępnej oferty oraz zapotrzebowania” – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I”, Kraków, 2014 r., str. 13.

Z kolei mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi oferowano jedynie w Krakowie i powiatach: bocheńskim, oświęcimskim i wadowickim.

Braków mieszkań chronionych wyjątkowo nie kompensować zasoby mieszkań socjalnych – łącznie 4 397 mieszkań (lokalami) socjalnymi dysponowały w 2014 roku 103 małopolskie gminy. Mieszkania socjalne znajdowały się co prawda na mapie każdego z powiatów, ale aż 79 gmin nie dysponowało mieszkańami socjalnymi w 2014 r. Były to głównie gminy wiejskie (70 jednostek).

W 2014 r. w większości gmin nie funkcjonowała istotna forma pomocy rodzinom, jaką jest **placówka wsparcia dziennego**, gdzie dziecku można zagospodarować czas wolny, zapewnić pomoc w nauce, opiekę i wychowanie, a także poddać specjalistycznym oddziaływaniom terapeutycznym w razie zdiagnozowanej potrzeby. W województwie małopolskim w 2014 roku funkcjonowały 124 placówki wsparcia dziennego (PWD) z łączną liczbą 5 128 miejsc. Najwięcej PWD (33 placówki) zlokalizowanych było w Krakowie, z kolei 16 placówek funkcjonowało w powiecie tarnowskim, a 13 – w wielickim. 9 placówek zlokalizowanych było w Tarnowie. Pozostałe powiaty dysponowały placówkami w liczbie od 1 (3 powiaty) do 6 PWD (powiat gorlicki). Na terenie 2 powiatów: miechowskiego i Nowego Sącza w 2014 roku rodziny nie miały dostępu do wsparcia w postaci PWD. Natomiast patrząc na dostępność PWD z perspektywy gmin, zauważymy, że taka forma wsparcia rodziny nie jest prowadzona w 132 z nich.

Mapa 10: Placówki wsparcia dziennego w Małopolsce w 2014 r.

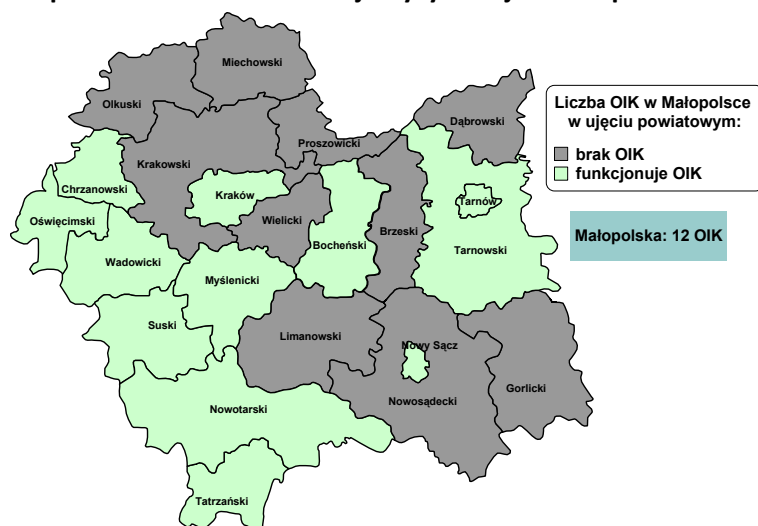

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 80.

Na uwagę zasługuje fakt, iż mieszkańcy nie wszystkich powiatów mieli dostęp na swoim terenie do **ośrodków interwencji kryzysowej** (przywracających równowagę psychiczną i umiejętności samodzielnego radzenia sobie osobom i rodzinom, zapobiegających przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej), a tylko pojedynczych powiatów do miejsc hotelowych (całodobowych) w nich udostępnianych. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb – poradnictwa socjalnego lub prawnego, w sytuacjach uzasadnionych – schronienia do 3 miesięcy. W województwie małopolskim w 2014 r. funkcjonowało 12 ośrodków interwencji kryzysowej w 9 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu. Jednostki te dysponowały łącznie 106 miejscami pobytu

całodobowego, a z ich pomocy skorzystało w ciągu 2014 roku 10 086 osób (w tym 4 385 osób w Krakowie, 2 415 – w Nowym Sączu, a 1 020 – w powiecie oświęcimskim). Mieszkańcy 10 powiatów na swoim terenie nie mieli dostępu do usług ośrodka interwencji kryzysowej – powiaty: brzeski, dąbrowski, gorlicki, krakowski, limanowski, miechowski, nowosądecki, olkuski, proszowski i wielicki.

Mapa 11: Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2014 r.

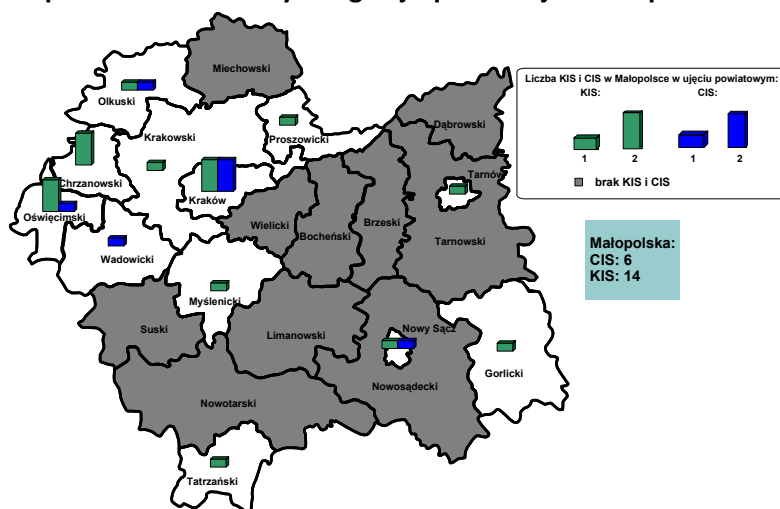
Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 69.

Relatywnie korzystnie rozwinięta jest natomiast sieć małopolskich **warsztatów terapii zajęciowej** (WTZ) – do takich usług na swoim terenie mieli dostęp niepełnosprawni mieszkańcy wszystkich małopolskich powiatów. W 2014 r. funkcjonowały 64 warsztaty terapii zajęciowej. Na terenie poszczególnych powiatów zlokalizowanych było od 1 (na terenie 6 powiatów) do 14 warsztatów. Najwięcej, bo 14 WTZ, funkcjonowało w Krakowie, po 6 zaś w powiatach: nowosądeckim i gorlickim, 4 – w powiecie krakowskim. W 2014 roku w Małopolsce w zajęciach WTZ uczestniczyły łącznie 2 553 osoby niepełnosprawne.

W 2014 r. ograniczony był zasięg oddziaływania **klubów i centrów integracji społecznej** prowadzących reintegrację społeczną i zawodową osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym: funkcjonowało w województwie 6 centrów integracji społecznej (CIS) oraz 14 klubów integracji społecznej (KIS). Zlokalizowane były one głównie w Krakowie oraz w północno-zachodniej części Małopolski, podobnie jak **spółdzielnie socjalne**, z których ponad 53% miało w tym czasie swoją siedzibę właśnie w Krakowie. W 2014 r. 2 centra integracji społecznej funkcjonowały w Krakowie. Natomiast po jednym CIS na swoim terenie posiadały powiaty: oświęcimski (w Brzeszczach), olkuski (w Kluczach), wadowicki (w Wieprzu) oraz miasto Nowy Sącz. Kluby integracji społecznej w 2014 r. funkcjonowały: po 2 w Krakowie i powiatach: chrzanowskim (w Libiążu i Trzebini) i oświęcimskim (w Brzeszczach, Kętach). Jeden KIS funkcjonował w Tarnowie i Nowym Sączu oraz powiatach: gorlickim (Gorlice), krakowskim (w Zielonkach), myślenickim (Sułkowice), olkuskim (w Kluczach), proszowskim (w Proszowicach) i tatrzańskim (w Zakopanem). Natomiast spółdzielnie socjalne (dające zatrudnienie osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym), których łącznie na koniec 2014 roku było w województwie 90, zlokalizowane były na terenie 17 małopolskich powiatów, z czego aż 48 spółdzielni funkcjonowało na terenie miasta Krakowa, 6 na terenie miasta Tarnowa, 4 – w powiecie nowotarskim, a po 3 – w powiecie myślenickim, nowosądeckim. W pozostałych

powiatach znajdowało się od 1 do 2 spółdzielni, poza 5 powiatami (bocheński, dąbrowski, miechowski, proszowicki i tatrzański), w których nie utworzono jeszcze spółdzielni socjalnych.

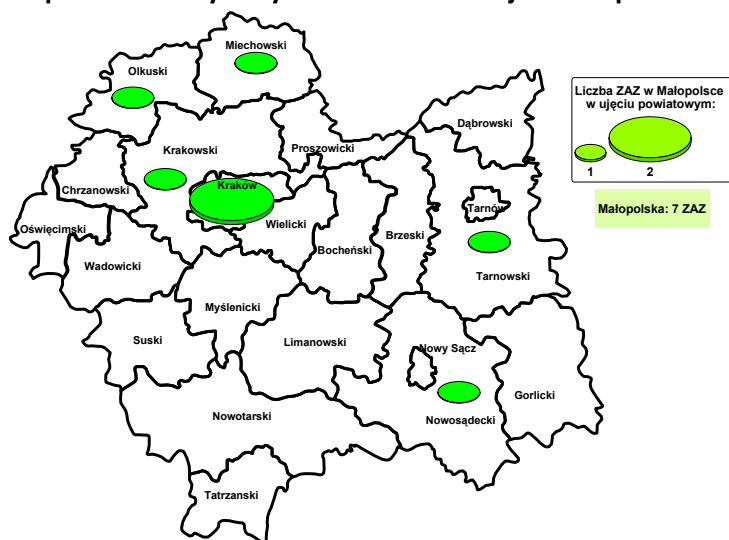
Mapa 12: Centra i kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2014 r.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 92.

Jednocześnie w regionie w 2014 r. prowadzonych było **7 zakładów aktywności zawodowej** będących formą wsparcia osób niepełnosprawnych we wchodzeniu lub powrocie na rynek pracy – dwa z nich zlokalizowane były w Krakowie, a pozostałe 5 w gminach: Charsznica (p. miechowski), Grybów (p. nowosądecki), Klucze (p. olkuski), Świątniki Górne (p. krakowski) i w gminie wiejskiej Tarnów (p. tarnowski).

Mapa 13: Zakłady Aktywności Zawodowej w Małopolsce w 2014 r.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za 2014 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2015, s. 83.

W/w instytucje zaliczane są do podmiotów sektora ekonomii społecznej (ES), dla których zysk jest środkiem do realizacji celów społecznych, w tym włączenia społecznego i przeciwdziałania wykluczeniu. Ponadto działalność ekonomiczną dla realizacji celów społecznych podejmuje część z liczego grona organizacji pozarządowych zarejestrowanych w Małopolsce. Na koniec 2012 r. (najnowsze z dostępnych danych gromadzonych przez GUS co 2 lata) działalność prowadziło 7,4 tys. fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych, z czego 9,2% prowadziło działalność

gospodarczą. Sytuacja województwa małopolskiego w zakresie rozwoju ES w opinii ekspertów OECD została uznana za względnie zaawansowaną. Na terenie Małopolski istnieją instytucje wspierające rozwój ekonomii społecznej, dodatkowo ważną rolę w rozwoju ES odgrywają liczne uczelnie wyższe. Ponadto w Małopolsce w 2008 roku utworzono pierwszy w Polsce Pakt na rzecz Ekonomii Społecznej łączący różne sektory w działaniach na rzecz rozwoju ES, który po przekształceniu w Regionalny (Małopolski) Komitet ES pełni ważne funkcje sieciujące podmioty ES i organizacje otoczenia ES. Mimo istniejących struktur wsparcia oraz szeregu inicjatyw promujących ekonomię społeczną podmioty ES są często uzależnione od zewnętrznych źródeł finansowania. Pozwala to na realizację celów społecznych w okresie wsparcia, lecz uniemożliwia dalsze funkcjonowanie jeśli pomoc ustanie. Zauważalne są niekompetencje w zakresie zarządzania podmiotami ES. Pomimo tego, iż w ostatnich latach ważnym ogniwem wsparcia lokalnego dla tworzenia podmiotów ES było utworzenie w ramach Poddziałania 7.2.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 punktów informacyjno-konsultacyjnych, w każdym z pięciu subregionów Małopolski, jednak nie miały one trwałego charakteru i od początku 2015 r. brak jest oferty wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej. Zwraca się także uwagę na brak jednostki oficjalnie koordynującej działalność Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). Za niewystarczający uznano poziom integracji i wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi grupami interesariuszy. Za słabą stroną istniejących form wsparcia uznano niski stopień koncentracji działań promocyjnych na produktach i usługach podmiotów ES, nie docierający do przedstawicieli JST oraz przedsiębiorców i mieszkańców. Rzadkością są procedury przekazywania zadań publicznych podmiotom ekonomii społecznej.

Reasumując można stwierdzić, że w Małopolsce z reguły obszarom o kumulacji problemów społecznych towarzyszą relatywnie małe zasoby pomocy i integracji społecznej, które mogą być wykorzystywane do realizacji działań włączenia społecznego. Sytuacja towarzyszenia dużego nagromadzenia problemów społecznych niewielu narzędziom i instrumentom ich rozwiązywania prowadzić będzie do dalszego utrwalania się sytuacji marginalizowania niektórych obszarów regionu, wpływając tym samym na rozwój Małopolski jako całości.

Warto podkreślić, że w przypadku jednostek opieki całodobowej, czy placówek specjalistycznych może nie istnieć potrzeba ich funkcjonowania na terenie każdej z gmin, czy terenie każdego z powiatów, a koszty ich prowadzenia dla niewielkiej liczby osób mogą być zbyt wysokie dla danej jednostki samorządu terytorialnego. W takich sytuacjach określone usługi mogą być realizowane w ramach porozumień pomiędzy np. sąsiadującymi powiatami czy gminami. Jednocześnie funkcjonowanie jednostek doradczych czy ośrodków wsparcia o charakterze dziennym ma rację bytu jedynie w najbliższym środowisku mieszkańca.

MAŁOPOLSKA NA TLE POLSKI I REGIONÓW

1. Struktura wieku Małopolan charakteryzuje się wyższym od ogólnopolskiego udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym: 19,0% w 2014 r. (kraj 18,0%), natomiast nieznacznie niższym od średniej krajowej odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym: 62,8% w 2014 r. (kraj 63,0%) oraz w wieku poprodukcyjnym: 18,2% w 2014 r. (kraj 19,0%).
2. Przeciętne trwanie życia mieszkańców Małopolski jest dłuższe niż średnie dla kraju. Szacunki wskazują, iż mężczyźni urodzeni w 2013 r. w Małopolsce będą żyć dłużej o 1,7 roku (przeciętnie w Małopolsce – 74,8 lat, w Polsce 73,1 lat), a kobiety – o 0,9 roku (przeciętnie 82

lata w Małopolsce i 81,1 lat w Polsce). Wśród województw Małopolska pod tym względem jest na I. miejscu z województwem podkarpackim biorąc pod uwagę mężczyzn oraz III. (po województwach: podkarpackim i podlaskim) biorąc pod uwagę kobiety. Ponadto przeciętne trwanie życia wydłuża się - dekadę temu szacunki wskazywały dla mężczyzn w Małopolsce 72,1 lat życia, a obecnie szacuje się je na dłuższe o 2,7 lat. Dla kobiet różnica ta wynosi 2,3.

3. Małopolska jest regionem o relatywnie wysokim przyroście naturalnym. Ze współczynnikiem 1,4 na 1 tys. mieszkańców w 2014 r. (przy wartości dla kraju 0,0 i 8 regionach z ujemnym przyrostem naturalnym) zajmuje III. pozycję po województwie pomorskim i wielkopolskim. W latach 2007 - 2014 przyrost naturalny w regionie był cały czas dodatni i pozostawał na poziomie znacznie wyższym niż średnia dla Polski, przy czym w latach 2011-2013 zaczął maleć, a w 2014 r. ponownie wzrósł do poziomu z 2012 r.
4. Wskaźnik małżeństw zawieranych w Małopolsce, mimo niewielkich różnic pomiędzy regionami (4,5-5,3/1000 mieszkańców), w 2014 r. przewyższał jednak nieznacznie wskaźniki dla 14 województw i średnią krajową o 0,3. Przy czym w ostatnich latach daje się zaobserwować tendencję spadkową w zakresie wskaźnika zawieranych małżeństw w regionie, za wyjątkiem roku 2014, w którym wskaźnik wzrósł porównaniu do roku poprzedniego.
5. Na tle innych regionów Małopolska charakteryzuje się korzystnymi wskaźnikami rozwodów. W roku 2014 wskaźnik dla regionu wyniósł 1,3 na 1000 mieszkańców przy średniej krajowej 1,7. Dało to województwu II. korzystną lokatę po województwie podkarpackim. W latach 2007 – 2014 wskaźnik ten utrzymywał się na poziomie niższym niż przeciętna dla kraju.
6. Małopolska jest regionem o stosunkowo niskiej relacji przeciętnych wynagrodzeń mieszkańców do średniej krajowej. Dla roku 2014 wskaźnik dla Małopolski wyniósł 92,4%, a w latach 2007 – 2014 ulegając nieznacznym wahaniom pozostawał na poziomie od 93 – 92,4%. Małopolska w 2014 roku lokowała się na V. miejscu wśród województw pod względem poziomu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej. Lepsza sytuacja niż w Małopolsce dotyczyła województw: mazowieckiego, śląskiego, dolnośląskiego oraz pomorskiego, w których przeciętne wynagrodzenie przewyższało średnią krajową.
7. Wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem (minimum egzystencji, relatywna granica ubóstwa i ustawowa granica ubóstwa) plasowały Małopolskę w 2013 r. poniżej średniej dla kraju i na IV-VII pozycji w stosunku do innych regionów Polski.
8. Na przestrzeni lat 2007 - 2013 odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji, po spadku w 2008 r., pozostawał na podobnym poziomie, do 2011 r., kiedy zaobserwowano jego wzrost. Zmniejszyła się natomiast w tym okresie skala ubóstwa relatywnego, a skala ubóstwa ustawowego w Małopolsce cyklicznie malała do roku 2011. Wartość wskaźnika dotyczącego minimum egzystencji lokuje Małopolskę na 4 miejscu względem pozostałych regionów w kraju. Z kolei pod kątem wartości pozostałych wskaźników: relatywnej granicy ubóstwa i ustawowej granicy ubóstwa województwo małopolskie sytuuje się kolejno: na 7 i 8 miejscu względem pozostałych województw.
9. Wskaźnik udziału klientów pomocy społecznej w populacji regionu w 2014 r. był niższy o 1,2% od średniej dla kraju i daje województwu małopolskiemu IV. miejsce w porównaniu do innych

regionów (po województwach śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej w ludności województw w Polsce). Wartość wskaźnika dla Małopolski od 2004 r. stale obniża się.

10. W Małopolsce od lat najczęstszą przestanką udzielenia pomocy społecznej jest ubóstwo, choć pomiędzy rokiem 2013 a 2014 nastąpił widoczny spadek odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymali wsparcie z powodu ubóstwa (o 2,7 p.p.) i bezrobocia (2,2 p.p.), który to wskaźnik rósł w latach 2008-2013. Podobną zmianę, choć nie tak dużą, można zaobserwować w przypadku odsetka osób korzystających pomocy społecznej ze względu na przestankę: „bezradność w spawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego”. Jednocześnie w porównaniu do roku 2013, w 2014 r. zaobserwowano niewielki wzrost odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymali wsparcie z tytułu niepełnosprawności i długotrwałej choroby.
11. Poziom zatrudnienia pracowników socjalnych w regionie stale wzrastał, a co za tym idzie poprawia się sytuacja w zakresie wsparcia mieszkańców poprzez pracę socjalną. W Polsce na jednego pracownika socjalnego w gminie w 2014 roku przypadało średnio 1 954 mieszkańców, natomiast województwie małopolskim – 1 976. Wskaźnik ten lokuje nasz region na XII pozycji w kraju. Z kolei rodzin korzystających z pomocy społecznej na jednego pracownika socjalnego w 2014 r. w Małopolsce przypadało 47, podczas gdy w kraju – 61. Tym samym wartość tego wskaźnika lokuje nasz region na wysokiej drugiej pozycji (po województwie śląskim) w skali kraju.
12. Stopa bezrobocia rejestrowanego, obliczana na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy, na koniec 2014 r. wyniosła w Małopolsce 9,9%, co dało IV. miejsce w rankingu województw (po województwach: wielkopolskim, śląskim oraz mazowieckim). Jest to wynik niższy od średniej krajowej o 1,6 punktu procentowego. W 2014 r. zarówno w Małopolsce, jak i w Polsce, pierwszy raz od ostatnich sześciu lat, wskaźnik ten zmalał w stosunku do poprzedniego roku.
13. Według Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011 Małopolska jest jednym z województw o najniższym odsetku osób niepełnosprawnych w populacji – 11,8%. Taki odsetek osób niepełnosprawnych plasuje nasz region na 12 pozycji. Mniejszy udział osób niepełnosprawnych w ogóle ludności odnotowano tylko w 4 województwach: mazowieckim, opolskim, podlaskim i podkarpackim.
14. Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych (16-64 lata) w Małopolsce w latach 2007-2014 pozostawał na poziomie zbliżonym, ale nieco niższym, niż wartość dla kraju. Wyjątkiem jest w zasadzie jedynie rok 2011, w którym wskaźnik ten w Małopolsce osiągnął wartość 21,2%, a w Polsce 20,7%, od którego to roku wskaźnik ten maleje w regionie. W 2014 r. wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych na poziomie 18,2% dał Małopolsce dopiero przedostatnie miejsce w porównaniu do innych województw, przed województwem warmińsko - mazurskim.
15. W ostatnich latach obserwujemy znaczny spadek liczby osób biernych zawodowo, które jako powód bierności podają chorobę lub niepełnosprawność (172 tys. w 2014 r. w stosunku do 250 tys. w roku 2007). Pozytywny trend dotyczy zarówno Małopolski jak i całego kraju, przy czym patrząc na sytuację od roku 2007, obserwujemy, iż spadek ten nieco jest większy w Małopolsce niż przeciętnie dla Polski.

3. ANALIZA STRATEGICZNA

Analiza strategiczna SWOT bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej. Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- **S** (Strengths) – mocne strony: wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- **W** (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- **O** (Opportunities) – szanse: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- **T** (Threats) – zagrożenia: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Analiza SWOT dla Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne”:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Wysoka aktywność podmiotów ekonomii społecznej w regionie; • Zakorzenienie lokalne małopolskich podmiotów ekonomii społecznej; • Dobra współpraca instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej z małopolskimi uczelniami wyższymi; • Doświadczenie we wdrażaniu w regionie metod pracy z różnymi grupami zagrożonymi wykluczeniem (dobre praktyki); • Profesjonalne kadry podmiotów ekonomii społecznej w obszarze działań społecznych i pozyskiwania funduszy; • Wypracowane w regionie, przetestowane i ocenione skuteczne narzędzia aktywizujące takie, jak: ○ modelowe metody pracy z rodziną wypracowywane w regionie, implementowane na poziom krajowy; ○ modelowe metody pracy na rzecz aktywizacji osób z niepełnosprawnością, w tym aktywizacji zawodowej, ○ model trenera zatrudnienia wspieranego; • Rozpoznawalne, aktywne organizacje pozarządowe w Małopolsce działające na rzecz:	• Niewystarczający poziom kompetencji biznesowych kadr podmiotów ekonomii społecznej; • Niska rozpoznawalność samej ekonomii społecznej, jak i podmiotów i produktów ekonomii społecznej; • Mały dostęp do finansowania działalności gospodarczej podmiotów ekonomii społecznej; • Niski poziom wymiany informacji między interesariuszami; • Brak jednostki koordynującej działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej; • Niski poziom realizacji zadań publicznych przez podmioty ekonomii społecznej; • Niski stopień koncentracji działań promocyjnych na produktach i usługach podmiotów ekonomii społecznej, niedocierający do przedstawicieli JST oraz przedsiębiorców. • Niewystarczająca specjalizacja kadr pomocy i integracji społecznej w pracy z rodziną i dzieckiem; • Niewystarczająca rola profilaktyki w systemie pracy z rodziną - system nie działa prewencyjnie;

○ rodziny; ○ osób starszych; ○ osób niepełnosprawnych; • Dynamicznie rozwijająca się sieć uniwersytetów trzeciego wieku w regionie • Relatywnie dobrze rozwinięta instytucjonalna infrastruktura wsparcia osób z niepełnosprawnością (WTZ, ŚDS); • Projektowane i istniejące wsparcie: ○ dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej aktywizujących zawodowo osoby niepełnosprawne (w tym finansowe); ○ dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej mogących realizować deficytowe w społecznościach lokalnych usługi opieki nad osobami starszymi (w tym finansowe); ○ na rzecz promowania pozytywnego obrazu osób starszych, realizowane poprzez kampanie społeczne; • Rozwinięte regionalne planowanie strategiczne i własne inicjatywy samorządu województwa w zakresie wyzwań pojawiających się wraz ze starzejącym się społeczeństwem; • Promowanie podmiotów sektora prywatnego realizujących swoją działalność przy szczególnym uwzględnieniu potrzeb osób starszych; • Potencjał instytucji polityki społecznej w regionie; • Zapotrzebowanie kadr pomocy i integracji społecznej na podnoszenie kwalifikacji zawodowych; • Tworzenie partnerstw lokalnych na rzecz wspólnej realizacji zadań pomocy społecznej. • Rozbudowany system diagnostyki i badań obszaru ekonomii społecznej w regionie realizowany przez ROPS w Krakowie poprzez projekt systemowy ARES; • Zaplecze informacyjne ROPS w Krakowie	• Brak wiedzy mieszkańców o instytucjach wsparcia rodziny i dostępności do informacji o infrastrukturze wsparcia. • Brak traktowania rodziny, zarówno w profilaktyce, jak i działaniach interwencyjnych, jako jednego systemu społecznego; • Brak zindywidualizowanego podejścia do udzielanego wsparcia – w kontekście potrzeb i możliwości osób aktywizowanych; • Brak spójności działań i optymalnej współpracy: ○ specjalistów różnych sektorów działających w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnością (lekarz, psycholog, pedagog, pracownik socjalny, doradca zawodowy itp.); ○ pomiędzy podmiotami różnych sektorów działających w obszarze wsparcia rodziny i dziecka (szkoła, policja, służby społeczne, itp.); ○ pomiędzy sektorem pomocy i integracji społecznej a publicznymi służbami zatrudnienia; • Przeciążenie rodzin w sprawowaniu opieki nad osobami niesamodzielnymi; w tym brak półstacjonarnych form usług opiekuńczych w regionie oraz słabo rozwinięta usługa opieki domowej nad osobami niesamodzielnymi; • Słabo rozwinięta, nierównomiernie rozłożona: ○ infrastruktura niektórych podmiotów ekonomii społecznej aktywizujących, w tym zawodowo, osoby z niepełnosprawnością (KIS, CIS, ZAZ); ○ sieć organizacji wspierających PES, w tym koncentracja w stolicy województwa ○ oferta usług i miejsc „przyjaznych seniorom” w województwie; ○ sieć inicjatyw zwiększających dostęp do informacji osób starszych, ich rodzin i opiekunów;
--	--

(projekt „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej”) określające priorytetowe działania na rzecz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w regionie; • Funkcjonująca platforma wymiany doświadczeń regionalnych kadr pomocy i integracji społecznej „Regionalna Platforma Współpracy”; • Doświadczenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: ○ w realizacji projektów podnoszących kwalifikacje kadr pomocy i integracji społecznej oparte o realizację kolejnych edycji projektu „Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej” oraz wcześniejsze inicjatywy; ○ jako instytucji wspierającej rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie • Doświadczenie Województwa i kadr pomocy i integracji społecznej w realizacji Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 „Promocja integracji społecznej”;	○ liczba organizacji w regionie reprezentujących seniorów; ○ struktura wsparcia na rzecz rodziny; ○ infrastruktura wspierania rodziny i pieczy zastępczej; • Koncentracja oferty szkoleniowej dla kadr pomocy i integracji społecznej w Krakowie; • Niewystarczające planowanie strategiczne w obszarze „zarządzania starością” w samorządach lokalnych; • Słaba odpowiedź biznesu na pojawiające się wraz ze starzeniem się społeczeństwa potrzeby w zakresie dostarczania towarów i usług; • Niedostatek szkoleń w zakresie geriatry dla kadr pomocy i integracji społecznej w regionie; • Niedostatecznie upowszechnione wypracowane i przetestowane w regionie skuteczne narzędzia aktywizujące takie, jak: model trenera zatrudnienia wspieranego; • Brak upowszechnionej wiedzy o skuteczności udzielanego wsparcia osobom wykluczonych lub zagrożonym wykluczeniem społecznym; • Wymagające rozwoju przygotowanie kadr pomocy i integracji społecznej do wdrażania nowych rozwiązań; • Niewystarczająca liczba specjalistów I i II stopnia w zawodzie pracownik socjalny; • Mała liczba asystentów rodziny; • Brak zdefiniowanej ścieżki rozwoju instytucji i pracowników służb społecznych; • Brak kompleksowych programów szkoleniowych wspierających politykę społeczną regionu; • Ograniczona samodzielna specjalizacja kadr pomocy i integracji społecznej; • Niewielka liczba rodzinnych form pieczy zastępczej; • Przewaga działań interwencyjnych nad działaniami profilaktycznymi (szczególnie w obszarze wspierania rodziny).
--	---

SZANSE	ZAGROŻENIA
• Rozbudowana i zróżnicowana infrastruktura wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej w regionie; • Partnerskie działanie instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej w Małopolsce, dobry przepływ informacji pomiędzy instytucjami otoczenia ES; • Przychylny „klimat” dla zlecania lokalnym podmiotom ekonomii społecznej zadań użyteczności publicznej w społecznościach lokalnych. • Potencjał identyfikowalnych, aktywnych organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością w regionie; • Wzrost zastosowania e-usług; • Zwiększenie elastyczności zatrudnienia • Działalność Rad Senioralnych, w tym Wojewódzkiej Rady Senioralnej; • Zaangażowanie środowisk naukowych w problemy i potrzeby osób starszych. • Elastyczność służb społecznych w regionie; • Rozwój wolontariatu; • Wysoka aktywność i szersze włączenie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i wspierania rodziny; • Możliwość finansowania przedsięwzięć z środków europejskich i innych źródeł finansowania zewnętrznego; • Zaufanie głównych odbiorców do regionalnej oferty szkoleniowej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie (ROPS); • Chęć współpracy kadr pomocy i integracji społecznej z terenu województwa; • Wypracowane modele i standardy w zakresie pracy z osobami wykluczonymi lub zagrożonymi wykluczeniem możliwe do wdrożenia; • Dostrzeganie przez decydentów lokalnych potrzeby profesjonalizacji kadr oraz	• Niski kapitał społeczny w społecznościach lokalnych powodujący niechęć mieszkańców do angażowania się w inicjatywy społeczne; • Niski poziom współpracy w części gmin Małopolski z lokalnymi podmiotami ekonomii społecznej; • Brak powiązań pomiędzy biznesem a sferą ekonomii społecznej; • Wzrost migracji zarobkowych; • Niekorzystna zmiana priorytetów działań przez władze lokalne, państwowe. • Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych; • Ograniczona możliwość wpływania na działania decyzje władz lokalnych, wymagająca oddziaływań promocyjnych na rzecz budowy systemu wsparcia: ○ rodziny w społecznościach lokalnych; ○ osób z niepełnosprawnością w społecznościach lokalnych; ○ seniorów i ich rodzin w społecznościach lokalnych. • Obawy przed wprowadzeniem nowych rozwiązań w pomocy społecznej; • Nie dość rozwinięta współpraca międzysektorowa w regionie; • Wysokie koszty indywidualnego doskonalenia zawodowego; • Rozmijanie się uświadomionych potrzeb środowiska z polityką szkoleniową województwa małopolskiego skierowaną do kadr pomocy i integracji społecznej; • Przeciążenie pracowników sektora mnogością podejmowanych działań; • Wypalenie zawodowe pracowników sektora pomocy i integracji społecznej; • Brak skutecznych mechanizmów monitorowania kondycji pomocy społecznej w regionie.

deinstytucjonalizacji systemu pomocowego. • Sprzyjająca polityka państwa: ○ prorodzinna; ○ senioralna; ○ dotycząca osób niepełnosprawnych; • Programy krajowe na rzecz: ○ wspierania rodziny; ○ osób starszych.	
--	--

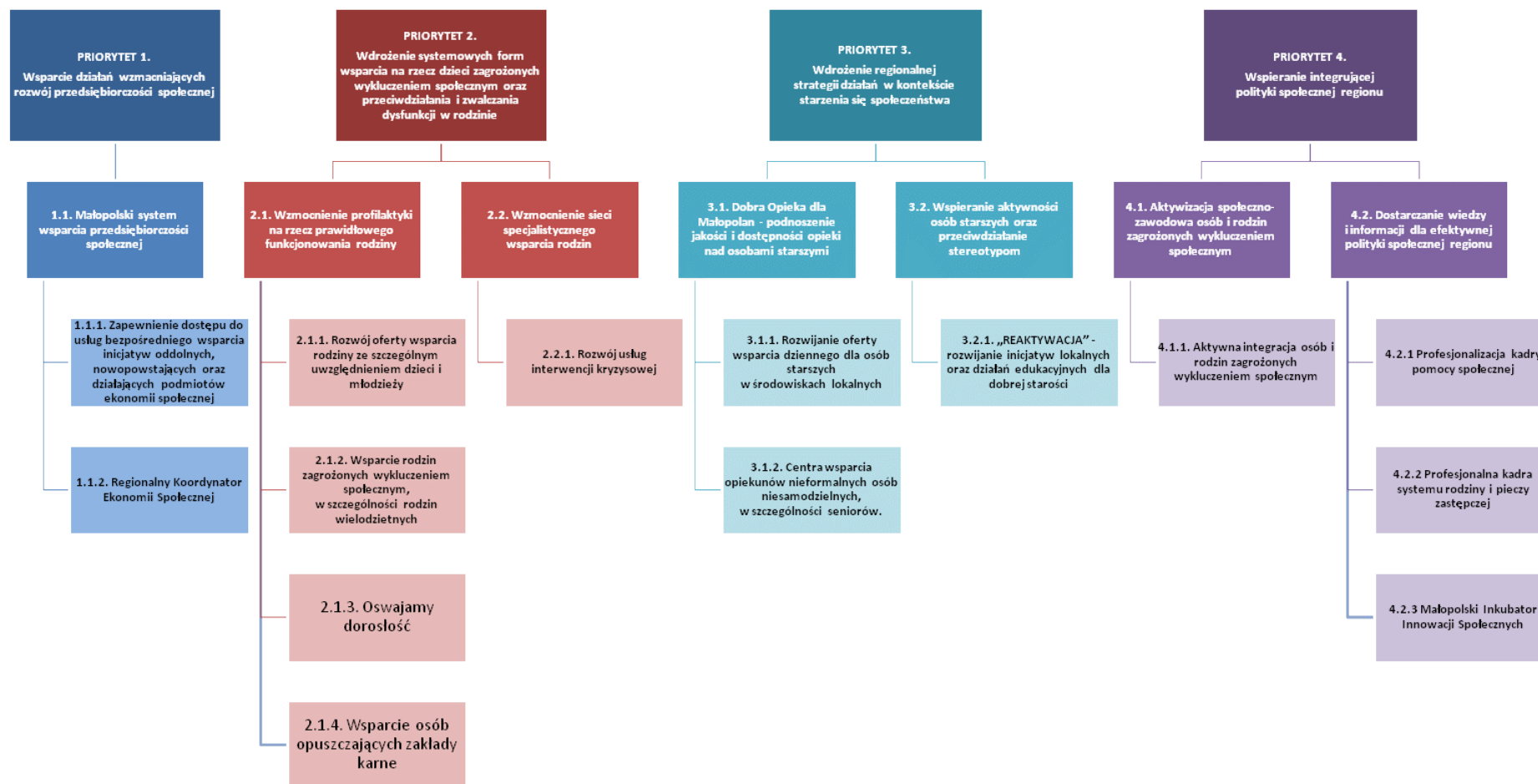
4. CEL GŁÓWNY I CELE STRATEGICZNE

Celem głównym Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” jest:

Zintegrowana polityka społeczna koncentrująca się na wszystkich aktorach życia społecznego w Małopolsce, czerpiąca z ich potencjału, zmierzająca do harmonizacji działań, zapewniająca pożądaną jakość życia w regionie – „Odpowiedzialne Terytorium”

Celami strategicznymi Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” są:

- **Cel Strategiczny 1.** Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej.
- **Cel Strategiczny 2.** Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie.
- **Cel Strategiczny 3.** Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa.
- **Cel strategiczny 4.** Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu.

5. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII: CELE, DZIAŁANIA, PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE

Specyfiką Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” jest koncentracja na kluczowych działaniach i przedsięwzięciach w wybranych kierunkach polityki rozwoju regionu określonych w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 w części: „Wsparcie Działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej” oraz „Poprawa bezpieczeństwa społecznego: integrująca polityka społeczna”.

W prezentowanym poniżej zestawieniu przedstawiono zdefiniowane wyzwania w powyższych obszarach w perspektywie roku 2020, w układzie: „Cel strategiczny – Działanie – Przedsięwzięcia Strategiczne”.

Cel Strategiczny 1

Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej

Działania podejmowane w obszarze wyznaczonym przez cel strategiczny 1. związane są z organizowaniem warunków dla wzmocnienia sektora ekonomii społecznej w województwie małopolskim w oparciu o: zagwarantowanie instrumentów finansowych warunkujących rozwój podmiotów ekonomii społecznej (PES) i zatrudnianie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; podnoszenie kompetencji biznesowych i zawodowych kadry podmiotów ekonomii społecznej, wspieranie współpracy i partnerstwa międzysektorowego w obszarze celu strategicznego. Ważne są również działania; promujące przedsiębiorczość społeczną oraz korzyści płynące z działań podmiotów ekonomii społecznej (w tym z dostarczania usług użyteczności publicznej czy usług deficytowych dla społeczności lokalnych: np. usługi opiekuńcze, edukacyjne, itp.), jak również ofertę podmiotów ekonomii społecznej wśród konsumentów. Bezpośrednie wsparcie dla nowopowstających i działających podmiotów ekonomii społecznej przyczyni się do wzrostu zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej oraz zwiększenia ilości i profesjonalizacji PES w regionie.

Realizacja wskazanego celu strategicznego, zakłada także regionalną koordynację projektowanych działań, wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej w Małopolsce.

Zgodnie z Planem Zarządzania SRWM Małopolski dokumentem wykonawczym do Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” opracowywanym na drugim poziomie programowania jest Regionalny Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim na lata 2013-2020.

Działanie 1.1

Małopolski system wsparcia przedsiębiorczości społecznej

Celem realizacji Działania 1.1 jest stworzenie dogodnych instrumentów do rozwoju ekonomii społecznej w regionie, w tym poprawa kondycji finansowej i kompetencji kadr podmiotów ekonomii społecznej oraz zwiększenie ich liczby.

Działanie realizowane może być między innymi poprzez:

- Utworzenie trwałych, łatwo dostępnych, świadczących profesjonalne i kompleksowe wsparcie ośrodków (OWES) dla podmiotów ekonomii społecznej oraz osób i organizacji zainteresowanych założeniem takiego podmiotu;*
- Zapewnienie usług animacji lokalnej, m.in. umożliwiających tworzenie podmiotów obywatelskich i wsparcie dla ich rozwoju;*
- Merytoryczne wspieranie podmiotów ekonomii społecznej na etapie powstawania oraz rozwoju działalności (poprzez np. szkolenia, doradztwo indywidualne i grupowe - prawne, biznesowe, finansowe) z naciskiem na specjalistyczne wsparcie zawodowe, umożliwiające nabycie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego w zakresie oferty podmiotów ekonomii społecznej;*
- Wsparcie finansowe dla tworzenia miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych (poprzez wsparcie dotacyjne, wsparcie pomostowe w trakcie rozpoczynania prowadzenia przedsiębiorstwa i w początkowym okresie jego rozwijania) dla osób i podmiotów zainteresowanych założeniem/przystąpieniem do/zatrudnieniem w przedsiębiorstwie społecznym;*
- Wykorzystanie mechanizmów zwrotnej oferty finansowej wspierającej rozwój przedsiębiorstw społecznych;*
- Wsparcie dla usług oferowanych przez przedsiębiorstwa społeczne;*
- Oddziaływanie na kluczowych przedstawicieli społeczności lokalnych, dla promocji korzyści związanych z realizacją partnerskich inicjatyw lokalnych w obszarze ekonomii społecznej oraz wspieranie i promowanie tego typu przedsięwzięć;*
- Kształtowanie postaw przedsiębiorczych w obszarze ekonomii społecznej kierowane do zróżnicowanych grup odbiorców, w tym młodzieży na różnych szczeblach edukacji;*
- Wspieranie samorządów lokalnych, podmiotów ekonomii społecznej oraz mieszkańców w zakresie działalności opartej o marketing terytorialny i produkt lokalny;*
- Wsparcie w budowie różnych form współpracy, pomiędzy samymi podmiotami ekonomii społecznej oraz pomiędzy nimi a biznesem i środowiskiem akademickim;*
- Upowszechnianie procedur przekazywania zadań użyteczności publicznej do realizacji podmiotom ekonomii społecznej (uspołecznianie zadań publicznych) oraz zlecania zadań finansowanych ze środków publicznych;*
- Wypracowanie systemu współpracy instytucji publicznych zajmujących się integracją społeczną i zawodową z podmiotami ekonomii społecznej w celu zintegrowania oferty wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;*
- Promocję oferty podmiotów ekonomii społecznej wśród konsumentów;*

- *Koordinację rozwoju ekonomii społecznej w regionie.*

Wprowadzenie projektowanych oddziaływań w regionie spowoduje zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej, a tym samym wpłynie na wzrost miejsc pracy dla mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym w utworzonych przedsiębiorstwach społecznych. Ponadto oczekiwane jest większe wykorzystanie narzędzi ekonomii społecznej w realizacji deficytowych usług na rzecz społeczności lokalnych.

Przedsięwzięcia strategiczne:

1.1.1 Zapewnienie dostępu do usług bezpośredniego wsparcia inicjatyw oddolnych,

nowopowstających oraz działających podmiotów ekonomii społecznej

1.1.2 Regionalne Centrum Ekonomii Społecznej

Nazwa przedsięwzięcia	1.1.1 Zapewnienie dostępu do usług bezpośredniego wsparcia inicjatyw oddolnych, nowopowstających oraz działających podmiotów ekonomii społecznej
Cel strategiczny	Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej
Kierunek działania	Małopolski system wsparcia przedsiębiorczości społecznej
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest zapewnienie stabilnych, skoordynowanych i dostosowanych do potrzeb różnych grup odbiorców, rozwiązań merytorycznych i finansowych, wspierających podmioty i inicjatywy ekonomii społecznej w regionie.
Zakres rzeczowy	Wsparcie merytoryczne powinno być dostosowane do etapu rozwoju inicjatywy – od wsparcia animacyjnego, poprzez szkolenia i doradztwo, umożliwiające założenie PES, poprzez wsparcie finansowe powiązane z zatrudnieniem, aż po doradztwo i usługi biznesowe, marketingowe, prawne pozwalające rozwijać działalność gospodarczą i społeczną podmiotów. W ramach przedsięwzięcia przewidziane są działania związane z zapewnieniem: 1. usług animacji lokalnej umożliwiającym realizację lokalnych inicjatyw ES, powstawanie podmiotów obywatelskich, wspierające tworzenie i funkcjonowanie partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz kreujące warunki do aktywności liderów i animatorów lokalnych; 2. usług wsparcia w zakresie powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej (nabycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do założenia i prowadzenia PES, w tym kwalifikacji i kompetencji zawodowych); 3. wsparcia finansowego na utworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych wraz ze wsparciem pomostowym w pierwszym roku funkcjonowania; 4. usług wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych pozwalającego na rozwój przedsiębiorstwa i jego oferty, w szczególności oferty obejmującej świadczenie usług społecznych na rzecz społeczności lokalnych

Formuła realizacji	(m.in. wsparcie biznesowe, finansowe, prawne); 5. aktualnych informacji nt. dostępnej oferty wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w środowisku lokalnym / regionalnym (oferta m.in. instytucji pomocy, integracji społecznej, rynku pracy i PES); 6. standardów pracy ośrodków wsparcia ekonomii społecznej realizujących ww. usługi w społecznościach lokalnych.
	WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2016 - 2023 r.
Operator/ koordynator	Województwo Małopolskie
Partnerzy uczestniczący	• ośrodki wsparcia ekonomii społecznej • organizacje pozarządowe itp. • przedsiębiorstwa społeczne • Małopolski Fundusz Ekonomii Społecznej (instytucja poręczeniowa) • samorządy gminne i powiatowe • Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Część finansowa	
Szacunkowa wartość całkowita	~65 700 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	0%
Przewidywane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.3 „WSPARCIE EKONOMII SPOŁECZNEJ”, Schemat A

Nazwa przedsięwzięcia	1.1.2 Regionalne Centrum Ekonomii Społecznej
Cel strategiczny	Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej
Kierunek działania	Małopolski system wsparcia przedsiębiorczości społecznej
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem przedsięwzięcia jest tworzenie warunków rozwoju podmiotów ekonomii społecznej pełniących funkcje społeczne i ekonomiczne w Małopolsce poprzez koordynację systemu wsparcia ekonomii społecznej, animowanie współpracy pomiędzy podmiotami ekonomii społecznej a otoczeniem biznesowym, samorządowym i społecznym oraz prowadzenie działań edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych nt. ekonomii społecznej.

Zakres rzeczowy	Poza bezpośrednim wsparciem podmiotów ekonomii społecznej, konieczne są działania związane z koordynacją wsparcia dostępnego dla podmiotów ekonomii społecznej, głównie poprzez współpracę z OWES, instytucjami rynku pracy i pomocy społecznej oraz jednostkami samorządu terytorialnego i biznesem. W ramach przedsięwzięcia przewidziane są działania związane z: 1. wyznaczaniem kierunków rozwoju ekonomii społecznej poprzez badania potencjału sektora ekonomii społecznej i kondycji przedsiębiorstw społecznych oraz monitoring wdrażania regionalnego wieloletniego planu rozwoju ekonomii społecznej w regionie; 2. tworzeniem regionalnych sieci współpracy OWES, podmiotów ekonomii społecznej, w tym o charakterze integracyjnym; 3. budowaniem powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym; 4. kreowaniem współpracy PES z jednostkami samorządu terytorialnego (JST) w zakresie realizacji przez podmioty ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej (klausule społeczne, zlecanie zadań publicznych); 5. organizacją przedsięwzięć upowszechniających i promocyjnych służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej (targi, systemy certyfikacji i sprzedaży produktów i usług, kształtowanie pozytywnego wizerunku ekonomii społecznej poprzez konkursy, kampanie społeczne); 6. zapewnieniem funkcjonowania regionalnego komitetu do spraw ekonomii społecznej; 7. realizacją inicjatyw/projektów edukacyjnych, informacyjnych, promocyjnych z zakresu ekonomii społecznej dedykowanych różnym grupom odbiorców, w tym: pracownikom jednostek pomocy społecznej i rynku pracy, młodzieży na różnych etapach edukacji, itp; 8. integracją oferty usług wspierających podmioty ekonomii społecznej pomiędzy OWES, jednostkami pomocy społecznej i rynku pracy.
	Formuła realizacji PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe)
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2015-2023 r.
Operator/ koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Partnerzy uczestniczący	• samorządy gminne i powiatowe • podmioty ekonomii społecznej • jednostki pomocy społecznej i rynku pracy • lokalne grupy działania • ośrodki wsparcia ekonomii społecznej • uczelnie wyższe
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	5 040 000 zł

Szacowany udział budżetu województwa	15% 756 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.3 „WSPARCIE EKONOMII SPOŁECZNEJ”, Schemat B

Cel Strategiczny 2

Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie

Nadrzędnym założeniem realizacji celu strategicznego 2. jest:

- *rozszerzanie oferty usług profilaktycznych, kierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży oraz rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności;*
- *ograniczenie zróżnicowania terytorialnego regionu pod względem zasobów i narzędzi włączenia społecznego dzieci, młodzieży i ich rodzin, uwzględniającego podwyższanie standardów usług już istniejącego systemu.*

Realizacja celu strategicznego przebiegać będzie dwutorowo: w obszarze działań uprzedzających, tworzących warunki do prawidłowego funkcjonowania małopolskiej rodziny oraz w obszarze działań zwiększających dostępność Małopolan i ich rodzin do specjalistycznego wsparcia. Mimo, iż na potrzeby konstruowania Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” cel strategiczny realizowany będzie w oparciu o dwa działania odnoszące się do: 1/ profilaktyki (rozwój oferty spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży, niwelującej deficyty rodzinne i rozwojowe, edukacja rodziców, wsparcie rodzin wielodzietnych, wsparcie usamodzielniającej się młodzieży, zapobieganie powrotowi na ścieżkę przestępczą osób, które zakończyły odbywanie kary wolności) i 2/ usług specjalistycznych (rozwój interwencji kryzysowej), w praktyce, są to kierunki przenikające się, gdzie w obszarze zapobiegawczym odnajdujemy elementy pomocy specjalistycznej (np. specjalistyczne placówki wsparcia dziennego), a w domenie usług specjalistycznych aspekty prewencyjne dostrzegalne chociażby w interwencji kryzysowej.

Dla realizacji celu strategicznego założono wykorzystanie potencjału sektora publicznego i pozarządowego.

Zgodnie z Planem Zarządzania SRWM Małopolski dokumentem wykonawczym do Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” opracowywanymi na drugim poziomie programowania są:

- *Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie do 2020 r.;*
- *Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2020 r.*

Działanie 2.1

Wzmocnienie profilaktyki na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny

Celem realizacji działania jest zapewnienie optymalnych warunków do prawidłowego funkcjonowania małopolskiej rodziny. Dla prawidłowego funkcjonowania rodziny i wypełniania przez nią jej funkcji niezbędnym jest podejmowanie działań edukacyjno - wspierających na rzecz świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa oraz wzmocnienie działań profilaktycznych jako skutecznego narzędzia zapobiegania niepożądanym zjawiskom wśród dzieci i młodzieży, ze szczególnym ukierunkowaniem na profilaktykę – niwelującą symptomy dysfunkcji zanim się rozwiną w pełni, wzmacniającą prawidłowe funkcjonowanie, w tym rozwój predyspozycji.

W podejmowaniu działań na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny ważne jest także stworzenie warunków do wspólnego spędzania czasu w rodzinie, jako jednego z głównych czynników wpływających na prawidłowe wypełnianie funkcji opiekuńczo - wychowawczej i socjalizacyjnej oraz wzmocnienie więzi w rodzinie i społeczności lokalnej. Instytucje takie, jak placówki wsparcia dziennego powinny być instytucjami mocno zakorzenionymi i rozpoznawalnymi w społeczności lokalnej. Wzmacniając ich potencjał oraz wprowadzając wysoką jakość (standard) świadczonych usług, dostosowanych do lokalnych potrzeb, mamy gwarancję stworzenia nie tylko miejsc spędzania czasu wolnego, ale również miejsc kreujących pożądane postawy społeczne i rodzinne oraz budujących lokalną społeczność opartą na współdziałaniu i współtworzeniu. Duże znaczenie rodziny dla rozwoju regionu, jak i jej kluczowa rola dla funkcjonowania społeczeństwa są bezsprzeczne. Szczególnym bogactwem Małopolski jest duża liczba rodzin wielodzietnych zamieszkujących region. Pod tym względem Małopolska korzystnie wyróżnia się na tle kraju. To bogactwo jest jednocześnie zobowiązaniem dla władz publicznych, aby tworzyć jak najlepsze warunki życia i możliwości rozwoju małopolskich rodzin.

Przedsięwzięcia strategiczne:

2.1.1 Rozwój oferty wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży

2.1.2 Wsparcie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności rodzin wielodzietnych

2.1.3 Oswajamy dorosłość

2.1.4 Wsparcie osób opuszczających zakłady karne

Nazwa przedsięwzięcia	2.1.1 Rozwój oferty wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży
Cel Strategiczny	Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie
Kierunek działania	Wzmocnienie profilaktyki na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest wsparcie rodziny poprzez tworzenie i rozwój działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz realizację projektów mających na celu wyposażanie rodziców w umiejętności i wiedzę.
Zakres rzeczowy	1. Wsparcie finansowe dla tworzenia, adekwatnie do lokalnych potrzeb, nowych miejsc w placówkach wsparcia dziennego oraz powstawania nowych placówek wsparcia dziennego; 2. Wsparcie finansowe dla podnoszenia standardu usług świadczonych przez istniejące placówki wsparcia dziennego, w szczególności poprzez wdrażanie: • metod równoległej pracy z dzieckiem i rodziną; • interdyscyplinarnych programów zajęć dla uczestników;

	• działań animacji lokalnej i socjoterapii np. poprzez realizację pracy podwórkowej czy streetworkingu (formy „wychodzące” do odbiorcy); • programów pracy z dzieckiem i rodziną, w szczególności indywidualnych programów korekcyjnych, psychokorekcyjnych, psychoprofilaktycznych, zajęć terapeutycznych, socjoterapeutycznych, kompensacyjnych, logopedycznych; • działań nakierowanych na opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, kształcenie kompetencji kluczowych; 3. Realizacja projektów informacyjno – edukacyjnych przygotowujących do roli rodzica, podnoszących umiejętności wychowawcze rodziców, adresowanych w szczególności do grup narażonych na wykluczenie społeczne tj. rodzin osób osadzonych czy nieletnich rodziców.
Formuła realizacji	WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe)
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.
Operator/ koordynator	Województwo Małopolskie – projekty dotyczące placówek wsparcia dziennego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie – projekty podnoszące kompetencje rodzicielskie
Partnerzy uczestniczący	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną • organizacje pozarządowe • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • podmioty ekonomii społecznej • przedsiębiorcy • instytucje podejmujące szeroko pojęte działania na rzecz dziecka i rodziny, w szczególności: szkoły i inne jednostki oświatowe, instytucje pomocy i integracji społecznej, ośrodki kultury, biblioteki, podmioty wykonujące działalność leczniczą
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	~83 148 800 zł,
Szacowany udział budżetu województwa	w tym 148 800 zł – projekty podnoszące kompetencje rodzicielskie 0% - projekty dotyczące placówek wsparcia dziennego 100% - projekty podnoszące kompetencje rodzicielskie (~148 800 zł)
Przewidywane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 USŁUGI SPOŁECZNE I ZDROWOTNE, poddziałanie 9.2.1 USŁUGI SPOŁECZNE I ZDROWOTNE W REGIONIE, Schemat C

Nazwa przedsięwzięcia	2.1.2 Wsparcie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności rodzin wielodzietnych
Cel strategiczny	Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie
Kierunek działania	Wzmocnienie profilaktyki na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem przedsięwzięcia jest inwestycja w edukację dzieci i młodzieży dająca nie tylko lepszą perspektywę na ich przyszłość, ale i pozwalająca na działania profilaktyczne, zapobiegające nierównym szansom edukacyjnym. Działania inicjowane w tym obszarze otwierają także możliwość skorzystania przez rodziny wielodzietne z oferty jaką zbudowały w szczególności instytucje kultury i nauki w Małopolsce.
Zakres rzeczowy	1. Pomoc finansowa dla gmin województwa małopolskiego na udzielenie wsparcia dla uczniów z rodzin wielodzietnych z w celu zwiększania ich szans edukacyjnych, poprzez dofinansowanie: zakupu artykułów edukacyjnych, pomocy dydaktycznych, w szczególności podręczników wymaganych według programu szkoły podstawowej, gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej; 2. Poszerzanie oferty preferencyjnych możliwości korzystania z dostępnych dóbr kultury i nauki na terenie województwa.
Formuła realizacji	PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe)
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2015-2020 r.
Operator/koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Partnerzy uczestniczący	• samorządy gminne i powiatowe • organizacje pozarządowe itp. • instytucje pomocy i integracji społecznej • instytucje kultury i nauki
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	~33 000 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	100% - 33 000 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	budżet województwa

Nazwa przedsięwzięcia	2.1.3 Oswajamy dorosłość
Cel strategiczny	Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie
Kierunek działania	Wzmocnienie profilaktyki na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest kompleksowe wsparcie młodych osób opuszczających placówki opiekuńczo - wychowawcze, z wykorzystaniem nowych metod pomocy.
Zakres rzeczowy	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje: 1. wypracowanie metodologii kompleksowego wsparcia osób opuszczających pieczę, w tym katalogu wskazówek dla opiekunów mieszkań chronionych; 2. realizacja kompleksowego wsparcia na rzecz uczestników projektów i ich otoczenia z wykorzystaniem: • usług asystenckich, w tym asystentury rodzinnej • opiekuna usamodzielnienia • usług trenera zatrudnienia wspieranego, w tym job coachingu • mieszkań wspomaganych (tworzenie miejsc w nowo utworzonych lub istniejących mieszkaniach wspomaganych) • mediacji, terapii rodzinnych, poradnictwa rodzinnego • programów aktywności lokalnej • innych zidentyfikowanych jako niezbędne 3. ewaluacja wsparcia, wprowadzenie usprawnień; 4. edukacja – minimalizowanie negatywnych stereotypów w stosunku do środowisk marginalizowanych; Planuje się realizację działań we współpracy z organizacjami pozarządowymi, PCPR, OPS i UP.
Formuła realizacji	PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe)
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2016-2018 r.
Operator/koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Partnerzy uczestniczący	• samorządy gminne i powiatowe • ośrodki pomocy społecznej • powiatowe centra pomocy społecznej • publiczne służby zatrudnienia, w tym urzędy pracy • organizacje pozarządowe itp.
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	3 900 000 zł

Szacowany udział budżetu województwa	7% - 273 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.1 AKTYWNA INTEGRACJA, Poddziałanie 9.1.2 AKTYWNA INTEGRACJA – PROJEKTY KONKURSOWE

Nazwa przedsięwzięcia	2.1.4 Wsparcie osób opuszczających zakłady karne
Cel strategiczny	Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie.
Kierunek działania	Wzmocnienie profilaktyki na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest kompleksowe wsparcie osób po odbyciu kary pozbawienia wolności, z wykorzystaniem nowych metod pomocy. Zakłada się zwiększenie efektywności współpracy podmiotów działających w obszarze zatrudnienia i integracji społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem roli zespołów doradczych (m.in. asystenci, trenerzy, specjaliści uzależnień, specjaliści ds. przemocy).
Zakres rzeczowy	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje: 1. wypracowanie metodologii wsparcia na rzecz osób opuszczających zakłady karne; 2. realizacja wsparcia na rzecz uczestników projektów i ich otoczenia z wykorzystaniem nowych metod: • asystent osoby opuszczającej zakład karne • asystent rodziny obejmujący wsparciem całą rodzinę osoby skazanej • trener zatrudnienia wspieranego • grupa wsparcia dla osób opuszczających zakłady karne • trener przeprowadzający warsztat „Szkoła dla rodziców” • opiekun usamodzielnienia • mieszkania wspomagane (tworzenie miejsc w nowo utworzonych lub istniejących mieszkaniach wspomaganych) 3. ewaluacja wsparcia, wprowadzenie usprawnień; 4. edukacja – minimalizowanie negatywnych stereotypów w stosunku do środowisk marginalizowanych; Planuje się realizację projektu w formule partnerskiej z 3 MOPS (Kraków, Tarnów, Nowy Sącz).
Formuła realizacji	PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe)

Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2016-2018 r.
Operator/ koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Partnerzy uczestniczący	• samorządy gminne i powiatowe • ośrodki pomocy społecznej • publiczne służby zatrudnienia, w tym urzędy pracy • organizacje pozarządowe itp.
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	3 000 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	7% - 210 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.1 AKTYWNA INTEGRACJA, Poddziałanie 9.1.2 AKTYWNA INTEGRACJA – PROJEKTY KONKURSOWE

Działanie 2.2

Wzmocnienie sieci specjalistycznego wsparcia rodzin

Realizacja działania ma na celu zwiększenie dostępności Małopolan do kompleksowego, specjalistycznego wsparcia, adekwatnego do indywidualnych i lokalnych potrzeb. Działanie zmierza do rozwoju oferty skoncentrowanych usług specjalistycznych, w tym zapewniania schronienia i opieki w razie potrzeby w specjalistycznych ośrodkach, a także popularyzacji rozwiązań wspierających rodziny, szczególnie znajdujących się w sytuacji kryzysu lub dotkniętych problemami wymagającymi „łagodnej” interwencji ze strony służb społecznych (asystent rodziny, rodzina wspierająca). Realizacji działania służyć ma także tworzenie warunków do skutecznego funkcjonowania interdyscyplinarnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie małopolskim, poprzez w szczególności: upowszechnianie postaw i zachowań wolnych od przemocy, upowszechnianie praktyki celowego działania, opartego o diagnozę, plan i ewaluację, profesjonalizację służb zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, zwiększenie dostępu i skuteczności usług oferowanych przez instytucje i organizacje zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Wspieranie i rozwijanie oferty specjalistycznej pomocy rodzinie będzie obejmować m.in.: terapię rodzinną, indywidualną i grupową, mediacje rodzinne, poradnictwo socjalne i prawne, poradnictwo psychologiczne, grupy wsparcia oraz grupy o charakterze psychoedukacyjnym. Rozwój dostępności do tego typu usług pozwalać będzie na przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie osobom znajdującym się w sytuacjach trudnych, bądź kryzysowych,

a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.

Istotne dla efektywnego realizowania działania jest upowszechnianie informacji dotyczących oferty oraz dostępności wsparcia świadczonego przez służby i instytucje działające w obszarze pomocy dziecku i rodzinie wśród mieszkańców Małopolski.

Specjalistyczne wsparcie ma również na celu zapewnienie warunków do optymalnego rozwoju dzieci i młodzieży wychowujących się poza rodziną biologiczną. Rozwój systemu pieczy zastępczej przyczyni się do zwiększenia możliwości wychowywania się dzieci w warunkach najbardziej zbliżonych do rodzicielstwa biologicznego i ograniczania instytucjonalnych form opieki i wychowania oraz ich skutków. Rodzinne formy pieczy zastępczej pozytywnie oddziałują na proces socjalizacji oraz przygotowania do dorosłego życia. Rozwijanie rodzinnych form pieczy zastępczej dokonywać się będzie poprzez wdrażanie skutecznych metod pracy z dzieckiem, rozwój współpracy pomiędzy podmiotami realizującymi zadania z zakresu pieczy zastępczej, poprzez upowszechnianie tzw. „dobrych praktyk”, a także profesjonalizację kadr, zapobieganie wypaleniu zawodowemu w formach takich jak: warsztaty z zakresu umiejętności interpersonalnych, komunikacji, rozwiązywania konfliktów oraz skutecznych sposobów radzenia sobie ze stresem, a także superwizji.

Przedsięwzięcie strategiczne:

2.2.1 Rozwój usług interwencji kryzysowej

Nazwa przedsięwzięcia	2.2.1 Rozwój usług interwencji kryzysowej
Cel strategiczny	Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie
Kierunek działania	Wzmocnienie sieci specjalistycznego wsparcia rodzin
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest wzrost dostępności usług interwencji kryzysowej, w celu przywracania równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.
Zakres rzeczowy	1. Wsparcie i finansowe dla powstawania nowych ośrodków interwencji kryzysowej, ze szczególnym uwzględnieniem ośrodków interwencji kryzysowej z miejscami schronienia, także dla osób doświadczających przemocy oraz rozwoju już istniejących placówek; 2. Wsparcie finansowe dla tworzenia interdyscyplinarnego modelu pracy z osobą i rodziną dotkniętą kryzysem, w tym przemocą w rodzinie w ośrodkach interwencji kryzysowej; 3. Wsparcie finansowe dla prowadzenia w ośrodkach interwencji kryzysowej działań profilaktycznych zapobiegających występowaniu sytuacji

Formuła realizacji	kryzysowych. W celu zagwarantowania odpowiedniej jakości świadczonych w ośrodkach usług zasadnym jest stosowanie na etapie realizacji przedsięwzięcia standardów jakościowych precyzujących cele i sposób funkcjonowania OIK.
	WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.
Operator/ koordynator	Województwo Małopolskie
Partnerzy uczestniczący	• organizacje pozarządowe • podmioty ekonomii społecznej • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną • instytucje pomocy i integracji społecznej • przedsiębiorcy
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	~57 600 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	0%
Przewidywane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 „USŁUGI ZDROWOTNE I SPOŁECZNE” , Podziałanie 9.2.2 i 9.2.3 „USŁUGI OPIEKUŃCZE ORAZ INTERWENCJA KRYZYSOWA – SPR/ZIT”, Schemat C

Cel Strategiczny 3

Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa

W odniesieniu do wyznaczonego celu strategicznego 3. projektowane działania skierowane są na kompleksowe przygotowanie Małopolski do zaspokojenia potrzeb społecznych pojawiających się z postępowaniem procesu starzenia się społeczeństwa. Potrzeby w tym zakresie (istniejące i prognozowane) dotyczą różnych aspektów rzeczywistości, tak jak niejednorodna jest grupa społeczna osób w wieku emerytalnym. Obejmuje ona zarówno sędziwych starców (old-old) wymagających opieki bądź usług wspomagających, jak i „młodych seniorów”, dla których konieczne jest tworzenie modelu aktywności społecznej i zawodowej opartego na wykorzystywaniu ich potencjałów i zapobieganiu wykluczeniu społecznemu, w tym wspieranie różnorodnych form samopomocy. Celem realizacji priorytetu jest także objęcie oddziaływaniem otoczenia osób starszych - opiekunów nieformalnych (rodzinnych), by przeciwdziałać ograniczaniu ich kontaktów społecznych, zapobiegać negatywnym skutkom zdrowotnym i dotyczącym rynku pracy, „zachowywać” te zasoby opiekuńcze. Proponowane jest tu, rzadko stosowane, podejście łączone – programowanie adresowane do seniorów i ich opiekunów.

Jednak nadrzędnym założeniem jest tu przejście z całodobowych, ponadlokalnych usług do usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności, bazujących na usługach profilaktycznych, jako tańszych i oczekiwanych społecznie. Dla realizacji Priorytetu założono wykorzystanie potencjału sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego. Działania projektowane w ramach celu strategicznego 3. tworzą także szerokie pole dla dostarczania usług deficytowych lokalnym społecznościom, jakimi obecnie są usługi opiekuńcze nad osobami starszymi, które mogą realizować rozwijające się, w oparciu o projektowane w celu strategicznym 1. wsparcie, podmioty ekonomii społecznej.

Działanie 3.1

Dobra Opieka dla Małopolan - podnoszenie jakości i dostępności opieki nad osobami starszymi

Jak wskazują wyniki badania „Stan zdrowia ludności Polski” (GUS, 2009), występowanie długotrwałych problemów zdrowotnych jest silnie związane z wiekiem. Na występowanie takich problemów wskazuje ponad 60% 50-latków, 79% 60-latków i ponad 90% 70-latków. Ponadto, wśród osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) w Małopolsce osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 53% (w Polsce: 47%). Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w Małopolsce także dominują osoby w wieku poprodukcyjnym (51,2%). Nie dziwi zatem fakt, iż biorąc dodatkowo pod uwagę obecne tendencje demograficzne zwiększają się potrzeby w zakresie usług opiekuńczych dla osób starszych.

Główną tezę organizowania opieki nad osobą w wieku podeszłym powinno być maksymalne wydłużenie czasu, w którym możliwe jest jej przebywanie we własnym środowisku i pozostanie w domu. Wszystkie wysiłki powinny koncentrować się na odsunięciu w czasie konieczności opieki instytucjonalnej na rzecz opieki półstacjonarnej (np. dzienne ośrodki wsparcia dla osób starszych),

a przede wszystkim domowej, będącej najbardziej korzystnym wariantem opieki długoterminowej. Jest ona wskazana ze względów psychologicznych, w Polsce uwarunkowana kulturowo. Pozwala na społeczną integrację, a przy tym jest znacznie tańsza niż opieka stacjonarna i półstacjonarna. W ramach opieki domowej obecnie świadczone są w zasadzie tylko usługi opiekuńcze pomocy społecznej niezaspakajające istniejącego zapotrzebowania. Konieczne jest więc przygotowanie warunków organizacyjnych i kadrowych potrzebnych dla rozwoju opieki domowej jako preferowanego kierunku opieki długoterminowej. Rozszerzenie oferty wsparcia dziennego dla osób starszych może przyczynić się także do zwiększenia szans na zatrudnienie opiekunów, głównie rodzinnych, oraz wzrostu zatrudnienia poprzez: wspieranie utrzymywania się na rynku pracy lub powrotu na rynek pracy opiekunów osób starszych (niwelowanie obciążenia obowiązkami), stworzenie nowych placówek oferującychienne wsparcie, co spowoduje wzrost liczby miejsc pracy w sektorze tych usług.

Istotne jest także wypracowanie oraz przetestowanie nowych form i metod opieki domowej dla osób starszych mających na celu wsparcie i odciążenie rodzin oraz innych tzw. opiekunów nieformalnych. Badania nad skutecznością National Family Caregiver Support Program w USA wykazały, że usługi oferowane opiekunom nieformalnym redukują u nich depresję i stres, dzięki czemu podnoszą jakość opieki nad seniorami oraz, co szczególnie istotne z ekonomicznej perspektywy, odraczają w czasie korzystanie z opieki instytucjonalnej.

Wskazana jest także szeroka promocja „dobrych praktyk”, w tym transfer sprawdzonych rozwiązań, także zagranicznych, zarówno z obszaru rozwoju form opieki półstacjonarnej, jak i domowej.

Realizacja działania pozwoli na aktywizację wszystkich trzech sektorów (publiczny, prywatny, pozarządowy) w zakresie świadczenia usług opiekuńczych dla osób starszych. Pożądane jest też odejście od stereotypu, że „zarabianie na starości” jest złe i niemoralne i włączenie prywatnych przedsiębiorców, m.in. w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu, w realizację zadań szeroko rozumianego zdrowia i opieki nad osobami starszymi mniej samodzielnymi.

Przedsięwzięcia strategiczne:

3.1.1 Rozwijanie oferty wsparcia dziennego dla osób starszych w środowiskach lokalnych

3.1.2 Centra wsparcia opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, w szczególności seniorów

Nazwa przedsięwzięcia	3.1.1 Rozwijanie oferty wsparcia dziennego dla osób starszych w środowiskach lokalnych
Cel strategiczny	Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa
Kierunek działania	Dobra Opieka dla Małopolan - podnoszenie jakości i dostępności opieki nad osobami starszymi
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest pozostawanie osób starszych jak najdłużej w miejscu zamieszkania i organizacja wsparcia w ich codziennym funkcjonowaniu, a także funkcjonowaniu ich rodzin - poprzez odciążenie opiekunów oraz podnoszenie jakości opieki rodzinnej.
Zakres rzeczowy	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje komplementarne względem siebie usługi:

	4. usługi opiekuńczo – pielęgnacyjne (dowóz uczestników do i z placówki w razie potrzeb, pobyt, posiłki, w tym jeden ciepły, bieżącą pomoc i opiekę w niezbędnym zakresie, w tym opiekę higieniczną) 5. usługi aktywizująco - usprawniające (organizacja czasu wolnego, zajęcia terapeutyczne podnoszące sprawność psychiczną i fizyczną i aktywizujące do uczestnictwa w życiu społecznym odbywające się w formie indywidualnej pracy terapeutycznej oraz/lub zajęć grupowych) 6. usługi wspomagające (udzielanie informacji, edukacja, wsparcie i poradnictwo, w tym poradnictwo psychologiczne, adresowane do osób niesamodzielnych, a w szczególności do ich rodzin (i innych opiekunów nieformalnych). Optymalną formułą realizacji powyższych usług jest placówka dzienna, która może specjalizować się w opiece nad osobami starszymi z określonymi grupami chorobowymi i w ramach wybranego profilu być dostosowana do potrzeb osób z konkretnymi schorzeniami, wymagającymi specjalistycznej opieki i terapii, w tym osób po udarach mózgu, cierpiących na chorobę Parkinsona, Alzheimerera i zespoły otępienne innego rodzaju. Osoby cierpiące na choroby otępienne mogą być uczestnikami placówek bez określonego profilu, o ile możliwości organizacyjne placówki na to pozwalają. Tworzenie profilowanych placówek pozwoli jednak na kompleksowe i specjalistyczne objęcie pomocą chorych i ich rodzin. W celu zagwarantowania odpowiedniej jakości świadczonych w placówce usług zasadnym jest stosowanie na etapie realizacji przedsięwzięcia standardów jakościowych precyzujących cele i sposób funkcjonowania placówki, charakterystykę odbiorców wsparcia, realizację podstawowych i dodatkowych usług, minimalne standardy, w tym lokalowe jakie winny spełniać placówki oraz wymagania stawiane personelowi takich placówek.
Formuła realizacji	WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.
Operator/ koordynator	Województwo Małopolskie
Partnerzy uczestniczący	• organizacje pozarządowe • podmioty ekonomii społecznej • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną

	• instytucje pomocy i integracji społecznej • przedsiębiorcy
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	~112 000 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	0%
Przewidywane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 „USŁUGI ZDROWOTNE I SPOŁECZNE”, Podziałanie 9.2.2 i 9.2.3 „USŁUGI OPIEKUŃCZE ORAZ INTERWENCJA KRYZYSOWA – SPR/ZIT”, Schemat B

Nazwa przedsięwzięcia	3.1.2. Centra wsparcia opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, w szczególności seniorów
Cel strategiczny	Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa
Kierunek działania	Dobra Opieka dla Małopolan - podnoszenie jakości i dostępności opieki nad osobami starszymi
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest objęcie oddziaływaniem opiekunów nieformalnych, by zapobiegać negatywnym skutkom społecznym, zdrowotnym i dotyczącym rynku pracy jakie niesie z sobą obciążenie opieką nad osobą niesamodzielną, podnosić jakość opieki domowej nad osobami niesamodzielnymi, „zachowywać” rodzinne zasoby opiekuńcze.
Zakres rzeczowy	Stworzenie interdyscyplinarnego systemu wsparcia opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, w postaci specjalizujących się w tym zakresie „Centrów”, dysponujących ofertą, obejmującą co najmniej: 1. „miejsca pobytu czasowego”, „miejsca odciążeniowe”, „wytchnieniowe”, „opieki zastępczej”, w których możliwe jest okresowe, całodobowe przebywanie osoby starszej pod nadzorem, dające opiekunowi tzw. „urlop od opieki” w razie potrzeby odpoczynku czy też okresowej niemożności sprawowania pieczy; 2. szkolenia i kursy opiekuńcze, szeroko rozumiane poradnictwo, w tym: usługi asystenckie/ menadżerskie, grupy wsparcia, wsparcie psychologiczne; 3. organizowanie dostępu do informacji – zintegrowanej i kompleksowej, umożliwiającej poruszanie się po różnych systemach wsparcia i dofinansowań, ułatwiającej opiekunom nieformalnym codzienne funkcjonowanie; 4. edukację kierowaną do kadr różnych systemów powiązanych z opieką nad osobami niesamodzielnymi, w tym przede wszystkim pracowników podstawowej opieki zdrowotnej i służb pomocy społecznej nakierowaną

Formuła realizacji	na wsparcie opiekunów; 5. ułatwienia w dostępie opiekunów nieformalnych do sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i medycznego połączone z instruktażem korzystania ze sprzętu. W celu zagwarantowania odpowiedniej jakości świadczonych usług zasadnym jest stosowanie na etapie realizacji przedsięwzięcia standardów jakościowych precyzujących cele i sposób funkcjonowania centrów.
	WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.
Operator/ koordynator	Województwo Małopolskie
Partnerzy uczestniczący	• organizacje pozarządowe • podmioty ekonomii społecznej • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną • instytucje pomocy i integracji społecznej • przedsiębiorcy
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	~18 000 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	0%
Przewidywane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 „USŁUGI ZDROWOTNE I SPOŁECZNE” , Podziałania 9.2.2 i 9.2.3 „USŁUGI OPIEKUŃCZE ORAZ INTERWENCJA KRYZYSOWA – SPR/ZIT”, Schemat A

Działanie 3.2

Wspieranie aktywności osób starszych oraz przeciwdziałanie stereotypom

Wraz z wiekiem pełnione role społeczne warunkujące sposób postrzegania samego siebie i „przydatność” dla lokalnej społeczności ulegają znacznym przemianom. Wskazane jest, aby osoba starsza, chcąc utrzymać pozytywny obraz samego siebie i aktywność, angażowała się w nowe role – np. zaprzestając aktywności zawodowej zastępowała ją innymi zajęciami.

Realizacja planowanych w tym obszarze zmian także poprzez tworzenie miejsc oraz oferowanie usług dostosowanych do potrzeb osób starszych, pozwoli na aktywność – własną i społeczną seniorów, wykorzystując ich potencjały, a przy tym zapobiegając społecznemu wykluczeniu.

Ponadto w związku z faktem, że starzenie nie powinno być definiowane jako problem społeczny lecz jako tendencja przyszłości konieczne jest prowadzenie różnorodnych działań informacyjno - edukacyjnych, skierowanych do szerokiego grona odbiorców (dzieci i młodzież, osoby starsze, ich rodziny i opiekunowie, władze lokalne, społeczności lokalne, sektor prywatny). Działania podnoszące wiedzę w obrębie problematyki starości, starzenia się i konsekwencjach tego zjawiska, jak również budowania dialogu międzypokoleniowego i inicjatyw międzypokoleniowych w różnorodnych obszarach życia społecznego i publicznego pozwolą na odpowiednie przygotowanie się całego społeczeństwa, jak i samych przyszłych seniorów do starości.

W kontekście realizacji działania podkreślić należy rolę organizacji pozarządowych, będących nie tylko organem założycielskim wielu instytucji usług społecznych (prowadzą np. małopolskie UTW, „kluby seniora”) oraz inicjatorem innowacyjnych działań, ale także miejscem, w którym seniorzy m.in. w ramach wolontariatu mogą podtrzymywać swoją aktywność po zakończeniu pracy zawodowej, w tym dla dobra społeczności lokalnych. Duże znaczenie mają także instytucje kultury (muzea, biblioteki, domy kultury) będące potencjalną przestrzenią dla rozwoju aktywności osób starszych w ich środowisku lokalnym.

Przedsięwzięcie strategiczne:

3.2.1 „REAKTYWACJA” - rozwijanie inicjatyw lokalnych oraz działań edukacyjnych dla dobrej starości

Nazwa przedsięwzięcia	3.2.1 „REAKTYWACJA” - rozwijanie inicjatyw lokalnych oraz działań edukacyjnych dla dobrej starości
Cel strategiczny	Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa
Kierunek działania	Wspieranie aktywności osób starszych oraz przeciwdziałanie stereotypom
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest wzrost aktywności osób starszych w ich środowisku lokalnym, promocja usług adresowanych do seniorów, a także zapobieganie stygmatyzacji i marginalizacji osób starszych poprzez prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych oraz edukacyjnych.
Zakres rzeczowy	1. Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania inicjatyw wykorzystujących potencjał seniorów dla dobra lokalnych społeczności: – klubów seniora;

Formuła realizacji	– organizacji seniorskich; – „miejsc i usług przyjaznych seniorom”; – inicjatyw wspierających dostęp seniorów do nowych technologii; – „banków czasu”; – wolontariatu seniorów. 2. Organizacja działań, akcji, kampanii mających na celu tworzenie pozytywnego obrazu późniejszej fazy życia, edukację (wychowanie) do starości, odejście od stereotypu stary=chory=biedny (np. promocja sylwetek aktywnych seniorów, miejsc przyjaznych seniorom, lokalnych liderów działań na rzecz osób starszych i starzejącego się społeczeństwa, seniorskich inicjatyw lokalnych itp.). 3. Organizowanie działań, akcji, kampanii informacyjnych o zjawisku starzenia się i związanych z tym wyzwaniach, m.in.: – informowanie lokalnych decydentów o zjawisku starzenia się i jego konsekwencjach; – organizowanie konferencji i debat (także w lokalnych mediach) dla mieszkańców na temat kierunków rozwoju usług dla osób starszych zapisywanych w strategiach i programach regionalnych/lokalnych.
	PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe) WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2015 - 2020 r.
Operator/ koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Partnerzy uczestniczący	• samorządy gminne i powiatowe • organizacje pozarządowe itp. • instytucje pomocy i integracji społecznej • sektor prywatny
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	~3 500 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	80% - 2 800 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	Budżet województwa Środki prywatne

Cel strategiczny 4

Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu

Projektowane oddziaływania w zakresie wskazanego celu strategicznego 4. realizowane będą w oparciu o dwa kierunki – bezpośredni: wspieranie włączenia społecznego osób, rodzin i środowisk i walkę z ubóstwem, oraz pośredni: dostarczanie wiedzy i informacji dla efektywnej polityki społecznej regionu.

Założeniem pierwszego z działań jest sprzyjanie kreowaniu rozwoju opartego na włączaniu społecznym i przeciwdziałaniu ubóstwu. W celu poprawy spójności społecznej i terytorialnej tworzone będą warunki dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych, zarówno w kontekście geograficznym - na różne obszary o słabszych potencjałach, jak i włączania w procesy rozwojowe tych, którzy pozostawali dotychczas tylko biernymi odbiorcami zachodzących zmian. Podejście do spójności społecznej ulegnie przeorientowaniu na efektywne wykorzystywanie potencjałów wszystkich osób i instytucji. Tym samym wsparcie będzie nastawione przede wszystkim na likwidację bądź minimalizację przyczyn wykluczenia, a jeżeli okaże się to niemożliwe, na zapewnienie, by w największym możliwym stopniu nie przeszkadzały one w integracji ekonomicznej i społecznej. Wsparcie obejmować będzie przede wszystkim: działania z zakresu profilaktyki, aktywnej integracji, wspierania zatrudnienia, wykorzystywanie narzędzi ekonomii społecznej, podnoszenie jakości i dostępności usług społecznych kluczowych dla aktywizacji danej grupy.

Założeniem drugiego z działań jest postępowanie oparte o specjalistyczną wiedzę będącą wyznacznikiem profesjonalizacji kadr systemu pomocy i integracji społecznej oraz systemu jako całości poprzez budowanie innowacji społecznych.

Działanie 4.1

Aktywizacja społeczno-zawodowa osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym

Celem działania będzie ograniczenie zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego grup szczególnie nim zagrożonych. Sprzyjać temu będzie podjęcie działań z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej osób, rodzin i środowisk wykluczonych lub zagrożonych marginalizacją. Ponadto poprzez projektowane działania realizowane będzie również wsparcie dla otoczenia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, pozwalające na zwiększenie szans na pełne włączenie społeczne.

Poprzez podjęcie zaplanowanych oddziaływań, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym zostaną doposażone w nowe umiejętności i usługi ograniczające zakres marginalizacji lub ją niwelujące.

Przedsięwzięcie strategiczne:

4.1.1 Aktywna integracja osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Nazwa przedsięwzięcia	4.1.1 Aktywna integracja osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym
Cel strategiczny	Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu
Kierunek działania	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest aktywne włączenie osób, rodzin i środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poprzez odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społecznym i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu jak również odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Celem tym służyć ma realizacja interdyscyplinarnych, kompleksowych i zindywidualizowanych programów aktywizacji społecznej i zawodowej.
Zakres rzeczowy	Realizacja projektów aktywnej integracji rodzin i osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w szczególności: – osób długotrwale bezrobotnych; – usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej; – osób niepełnosprawnych; – osób chorujących psychicznie; – osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością; – osób opuszczających zakłady karne; – otoczenia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. opartych o zasady: – kompleksowości (ciągłość wsparcia - od diagnozy do usamodzielnienia); – indywidualizacji wsparcia, obejmującej w szczególności upowszechnianie usług asystenckich (w tym usługi asystenta osoby bezdomnej w procesie wychodzenia z bezdomności, usługi asystenta osoby opuszczającej zakład karny w procesie reintegracji, asystenta osoby niepełnosprawnej, asystenta usamodzielnienia młodzieży opuszczającej placówki), a także modelu trenera zatrudnienia wspieranego; – orientacji na otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w celu utrzymania, wzmacniania i odbudowy naturalnych systemów wsparcia, takich jak rodzina i lokalna społeczność, m.in. poprzez realizację programów aktywności lokalnej, włączając rodziny w proces terapeutyczny osób chorujących psychicznie, działania nakierowane na odbudowę zerwanych relacji rodzinnych, w szczególności osób bezdomnych i byłych więźniów, takie jak mediacje, terapie rodzinne, poradnictwo, mobilna

	praca środowiskowa oparta o zasadę streetworkigu; – zwiększania dostępu do usług kluczowych dla poszczególnych grup osób zagrożonych marginalizacją, w szczególności o usług o charakterze środowiskowym (w tym tworzenie mieszkań, wspomaganych); – wykorzystania narzędzi ekonomii społecznej w aktywizacji społeczno – zawodowej grup osób zagrożonych marginalizacją (CIS, KIS, ZAZ, WTZ zatrudnienie wspierane, spółdzielnie socjalne); – współpracę międzysektorową i działania interdyscyplinarne, dialog kluczowych podmiotów, w tym wspólne inicjatywy jednostek pomocy społecznej i instytucji rynku pracy; – badania efektywności programów - prowadzenie i udostępnianie wyników ewaluacji; – monitorowanie dalszych losów uczestników programów.
Formuła realizacji	WF – zadanie współzależne: wsparcie finansowe przez Województwo Małopolskie (np. fundusze UE) dla podmiotu zewnętrznego
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.
Operator/ koordynator	Województwo Małopolskie
Partnerzy uczestniczący	• ośrodki pomocy społecznej • powiatowe centra pomocy rodzinie • organizacje pozarządowe • podmioty ekonomii społecznej • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną • przedsiębiorcy • ochotnicze hufce pracy
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	389 100 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	0%
Przewidywane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.1 „AKTYWNA INTEGRACJA” , Podziałania 9.1.1 i 9.1.2 „AKTYWNA INTEGRACJA – PROJEKTY KONKURSOWE WYŁĄCZNIE DLA OPS/PCPR/ AKTYWNA INTEGRACJA – PROJEKTY KONKURSOWE”

Działanie 4.2

Dostarczanie wiedzy i informacji dla efektywnej polityki społecznej regionu

Zmiany ekonomiczno - demograficzno - społeczne, postęp technologiczny oraz szybko zmieniająca się rzeczywistość sprawia, że kadry systemu pomocy społecznej i wspierania rodziny wymagają ciągłego doskonalenia kompetencji zawodowych. Dostrzega się również potrzebę podnoszenia kwalifikacji pracowników w celu sprostania zadaniom związanym z pracą socjalną w kontekście wypracowanych nowych standardów i modeli. Dodatkowo planowane działania mają na celu intensyfikację procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej i wzmocnienie rodzinnych form pieczy zastępczej.

Planowane działania umożliwią dalszą specjalizację kadr systemu w pracy z poszczególnymi grupami docelowymi oraz wykorzystanie specyficznych metod i narzędzi pracy. czego efektem będzie indywidualizacja wsparcia, lepsze dostosowanie pomocy do potrzeb odbiorców oraz zwiększenia jej trafności. Jednocześnie podjęte działania będą wspierać proces zmian w systemie pomocy społecznej. Ich celem jest także zapewnienie przestrzeni do wymiany dobrych praktyk i przepływu informacji, co w konsekwencji przełoży się na wzmocnienie spójności systemu i kompleksowość udzielanego wsparcia. Duży nacisk będzie również położony na wzmacnianie kooperacji instytucji pomocy i integracji społecznej z podmiotami innych polityk sektorowych (m.in. policja, edukacja, sądownictwo).

Przedsięwzięcia strategiczne:

4.2.1 Profesjonalizacja kadry pomocy społecznej

4.2.2 Profesjonalna kadra systemu rodziny i pieczy zastępczej

4.2.3 Małopolski Inkubator Innowacji Społecznych

Nazwa przedsięwzięcia	4.2.1 Profesjonalizacja kadry pomocy społecznej
Cel strategiczny	Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu
Kierunek działania	Dostarczanie wiedzy i informacji dla efektywnej polityki społecznej regionu
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest wzmocnienie potencjału instytucji działających na rzecz włączenia społecznego - działania w zakresie profesjonalizacji i zwiększenia liczby wysoko wykwalifikowanej kadry jednostek pomocy i integracji społecznej. Jednocześnie podjęte działania będą wspierać proces zmian w systemie pomocy społecznej, wynikających z planowanych zmian prawnych, które zakładają wzmocnienie funkcji profilaktycznej i aktywizacyjnej systemu.
Zakres rzeczowy	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje działania edukacyjne na rzecz kluczowych pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej w Małopolsce - osób świadczących usługi aktywizacyjne i inne usługi społeczne bezpośrednio na rzecz mieszkańców zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W szczególności wsparciem objęta powinna być kadra zatrudniona na stanowiskach takich, jak: pracownik socjalny i aspirant pracy socjalnej.

Formuła realizacji	Planuje się: 1. szkolenia z zakresu superwizji, 2. szkolenia z nowych rozwiązań organizacyjno-prawnych w pomocy społecznej.
	PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe)
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2018-2019 r.
Operator/ koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Partnerzy uczestniczący	• jednostki samorządu terytorialnego • instytucje pomocy i integracji społecznej • służby zatrudnienia
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	1 100 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	3% - 33 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020 (PO WER), Działanie 2.5 „Skuteczna pomoc społeczna”.

Nazwa przedsięwzięcia	4.2.2 Profesjonalna kadra systemu rodziny i pieczy zastępczej
Cel strategiczny	Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu
Kierunek działania	Dostarczanie wiedzy i informacji dla efektywnej polityki społecznej regionu
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest podniesienie kompetencji przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej. Planowane działania mają zintensyfikować proces deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, rozumianej jako zapobieganie rozdzielania dziecka z rodziną i umieszczania w pieczy zastępczej, a w konsekwencji doprowadzić do zmniejszenia liczby instytucjonalnych form pieczy zastępczej, a także wpływać na jakość i efektywność usług oferowanych rodzinom i dzieciom umieszczonym w pieczy.
Zakres rzeczowy	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje 1. szkolenia kadr systemu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej* w zakresie realizacji ustawy z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 2. szkolenia dla władz samorządowych szczebla gminnego i powiatowego** w zakresie systemu pieczy zastępczej, w tym działań profilaktycznych oraz deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej (zmniejszenie maksymalnej

	liczby dzieci w poszczególnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz podwyższenie wieku dzieci w tych placówkach) * Kluczowi pracownicy wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - pracownicy merytoryczni odpowiedzialni za pracę z rodziną i dziećmi (asystenci rodziny oraz pracownicy Organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej) ** decydenci mający wpływ na budowanie strategii gminy i powiatu w obszarze profilaktyki umieszczania dzieci w pieczy zastępczej
Formuła realizacji	PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe)
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2018-2020 r.
Operator/ koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Partnerzy uczestniczący	• jednostki samorządu terytorialnego • instytucje pomocy i integracji społecznej
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	1 900 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	3% - 57 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020 (PO WER), Działanie 2.8 „Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym”.

Nazwa przedsięwzięcia	4.2.3 Małopolski Inkubator Innowacji Społecznych
Cel strategiczny	Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu
Kierunek działania	Dostarczanie wiedzy i informacji dla efektywnej polityki społecznej regionu
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Celem realizacji przedsięwzięcia jest wzrost jakości i skuteczności usług opiekuńczych na rzecz osób zależnych świadczonych na poziomie lokalnych społeczności poprzez wypracowanie innowacyjnych i oddolnych rozwiązań. Innowacje społeczne powinny wspierać usługi świadczone w lokalnym środowisku z użyciem nowatorskich metod lub form pomocy. Podjęte działania poprzez wsparcie procesu inkubacji nowych pomysłów, pozwolą na szybsze, tańsze i bardziej wydajne rozwiązywanie problemów z zakresu opieki nad osobami zależnymi.
Zakres rzeczowy	Inkubacja nowych pomysłów pozwalających skuteczniej rozwiązać problemy w zakresie świadczenia usług opiekuńczych dla osób zależnych: – niepełnosprawnych intelektualnie - potrzeba wsparcia rodziców

	i opiekunów, zwłaszcza po zakończeniu udziału dzieci w systemie edukacji, gdyż zdarza się iż wówczas opiekunowie rezygnują z pracy i życia osobistego na rzecz opieki) – niepełnosprawnych dorosłych, którzy potrzebują usług opiekuńczo asystenckich w miejscu zamieszkania, a nie mogą liczyć na wsparcie rodziny. Obecnie takie osoby trafiają do instytucjonalnej formy opieki (np. DPS). Należy także zadbać o zabezpieczanie organizacyjno – prawne takich osób na wypadek braku możliwości śmierci lub zniedołężnienia opiekunów – osób z niepełnosprawnością, które są samodzielne w czynnościach samoobsługowych lecz potrzebują usług asystenckich w zakresie wybranych czynności życia społecznego i obywatelskiego (załatwiania spraw urzędowych, wypełnianiu formularzy, itp.) – osobami starszymi, w stosunku do których pojawia się potrzeba zapewnienia efektywnych ekonomicznie form opieki w ich miejscu zamieszkania w celu umożliwienia im opiekunom aktywności zawodowej i społecznej (np. wolontariat sąsiedzki) Inkubacja nowych pomysłów obejmuje: 1. Nabór grantobiorców, 2. Udzielenie grantów, 3. Wsparcie grantobiorców na każdym etapie wdrażania innowacji społecznej, 4. Upowszechnienie i podjęcie działań w zakresie włączenia innowacji do polityki i praktyki.
Formuła realizacji	PP – zadanie podlegające administracji regionalnej: aktywność własna i zaangażowanie partnerów (finansowe lub niefinansowe)
Część wdrożeniowa	
Lata realizacji	etap właściwej realizacji: 2016-2019 r.
Operator/ koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Partnerzy uczestniczący	• organizacje pozarządowe • jednostki samorządu terytorialnego • podmioty pomocy i integracji społecznej • podmioty ekonomii społecznej • ośrodki wsparcia ekonomii społecznej • uniwersytety III wieku • uczelnie wyższe • lokalne grupy działania
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	4 000 000 zł
Szacowany udział budżetu województwa	3% - 120 000 zł
Przewidywane źródła finansowania	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020 (PO WER), Działanie 4.1 „Innowacje społeczne”.

6. RAMY FINANSOWE

	Kwota (PLN)	Źródła finansowania	Udział budżetu województwa	Udział beneficjentów
Cel strategiczny 1. Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej	70 740 000 zł		756 000 zł	2 000 000 zł
Cel strategiczny 1. Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej Zapewnienie dostępu do usług bezpośredniego wsparcia inicjatyw oddolnych, nowopowstających oraz działających podmiotów ekonomii społecznej	~65 700 000 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.3 „WSPARCIE EKONOMII SPOŁECZNEJ”, Schemat A	0% 0,00 zł	3% ~2 000 000 zł
Cel strategiczny 1. Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej Regionalne Centrum Ekonomii Społecznej	5 040 000 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.3 „WSPARCIE EKONOMII SPOŁECZNEJ”, Schemat B	15% 756 000 zł	---

	Kwota (PLN)	Źródła finansowania	Udział budżetu województwa	Udział beneficjentów
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie	180 500 000 zł		33 631 800 zł	10 263 800 zł
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Rozwój oferty wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży	~83 148 800 zł, w tym 148 800 zł – projekty podnoszące kompetencje rodzicielskie	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 USŁUGI SPOŁECZNE I ZDROWOTNE, podziałanie 9.2.1 USŁUGI SPOŁECZNE I ZDROWOTNE W REGIONIE, Schemat C	0% - projekty dotyczące placówek wsparcia dziennego 100% - projekty podnoszące kompetencje rodzicielskie (~148 800 zł)	7,3% - projekty dotyczące placówek wsparcia dziennego 6 059 000 zł - projekty dotyczące placówek wsparcia dziennego

	Kwota (PLN)	Źródła finansowania	Udział budżetu województwa	Udział beneficjentów
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Wsparcie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności rodzin wielodzietnych	~33 000 000 zł	budżet województwa	100% - ~33 000 000 zł	----
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Oswajamy dorosłość	3 900 000 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.1 AKTYWNA INTEGRACJA, Poddziałanie 9.1.2 AKTYWNA INTEGRACJA – PROJEKTY KONKURSOWE	7 % - 273 000 zł	----

	Kwota (PLN)	Źródła finansowania	Udział budżetu województwa	Udział beneficjentów
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Wsparcie osób opuszczających zakłady karne	3 000 000 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.1 AKTYWNA INTEGRACJA, Poddziałanie 9.1.2 AKTYWNA INTEGRACJA – PROJEKTY KONKURSOWE	7% - 210 000 zł	----
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Rozwój usług interwencji kryzysowej	~57 600 000 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 „USŁUGI ZDROWOTNE I SPOŁECZNE” , Poddziałanie 9.2.2 i 9.2.3 „USŁUGI OPIEKUŃCZE ORAZ INTERWENCJA KRYZYSOWA – SPR/ZIT”, Schemat C	0%	7,3% 4 204 800 zł

	Kwota (PLN)	Źródła finansowania	Udział budżetu województwa	Udział beneficjentów
Cel strategiczny 3. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa	133 500 000 zł		2 800 000 zł	10 190 000 zł
Cel strategiczny 3. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa Rozwijanie oferty wsparcia dziennego dla osób starszych w środowiskach lokalnych	~112 000 000 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 „USŁUGI ZDROWOTNE I SPOŁECZNE” , Podziałanie 9.2.2 i 9.2.3 „USŁUGI OPIEKUŃCZE ORAZ INTERWENCJA KRYZYSOWA – SPR/ZIT”, Schemat B	0%	7,3% 8 176 000 zł
Cel strategiczny 3. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa Centra wsparcia opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, w szczególności seniorów.	~18 000 000 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 „USŁUGI ZDROWOTNE I SPOŁECZNE” , Podziałania 9.2.2 i 9.2.3 „USŁUGI OPIEKUŃCZE ORAZ INTERWENCJA KRYZYSOWA – SPR/ZIT”, Schemat A	0%	7,3% 1 314 000 zł

	Kwota (PLN)	Źródła finansowania	Udział budżetu województwa	Udział beneficjentów
Cel strategiczny 3. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa „REAKTYWACJA” - rozwijanie inicjatyw lokalnych oraz działań edukacyjnych dla dobrej starości	~3 500 000 zł	Budżet województwa Środki prywatne	80% 2 800 000 zł	20% 700 000 zł
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu	396 100 000		210 000 zł	42 606 450 zł
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu Aktywna integracja osób i rodzin zagrożonych ubóstwem wykluczeniem społecznym	389 100 000 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.1 „AKTYWNA INTEGRACJA” , Podziałania 9.1.1 i 9.1.2 „AKTYWNA INTEGRACJA – PROJEKTY KONKURSOWE WYŁĄCZNIE DLA OPS/PCPR/ AKTYWNA INTEGRACJA – PROJEKTY KONKURSOWE”	0%	11% 42 606 450 zł

	Kwota (PLN)	Źródła finansowania	Udział budżetu województwa	Udział beneficjentów
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu Profesjonalizacja kadry pomocy społecznej	1 100 000 zł	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020 (PO WER), Działanie 2.5 „Skuteczna pomoc społeczna”.	3% - 33 000 zł	---
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu Profesjonalna kadra systemu rodziny i pieczy zastępczej	1 900 000 zł	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020 (PO WER), Działanie 2.8 „Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym”.	3% - 57 000 zł	---
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu Małopolski Inkubator Innowacji Społecznych	4 000 000 zł	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020 (PO WER), Działanie 4.1 „Innowacje społeczne”.	3% - 120 000 zł	---
RAZEM – kwota w PLN	780 988 800 zł		37 397 800 zł	65 060 250 zł

7. SYSTEM WDRAŻANIA

W układzie podstawowym, system wdrażania Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” opiera się na:

1. wdrażaniu przedsięwzięć strategicznych określonych w programie,
2. regułach planowania realizacji tych przedsięwzięć – w cyklu rocznym, zgodnie z Planem zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Poniższe zestawienie zawiera wykaz przedsięwzięć strategicznych, zidentyfikowanych i uzgodnionych w ramach prac nad Programem Strategicznym „Włączenie Społeczne”.

Nazwa przedsięwzięcia	Lata realizacji	Operator/ Koordynator	Partnerzy
Cel strategiczny 1. Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej			
Zapewnienie dostępu do usług bezpośredniego wsparcia inicjatyw oddolnych, nowopowstających oraz działających podmiotów ekonomii społecznej	etap właściwej realizacji: 2016 - 2023 r.	Województwo Małopolskie	• ośrodki wsparcia ekonomii społecznej • organizacje pozarządowe itp. • przedsiębiorstwa społeczne • Małopolski Fundusz Ekonomii Społecznej (instytucja poręczeniowa) • samorządy gminne i powiatowe • Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
Regionalne Centrum Ekonomii Społecznej	etap właściwej realizacji: 2015-2023 r.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie	• samorządy gminne i powiatowe • podmioty ekonomii społecznej • jednostki pomocy społecznej i rynku pracy • lokalne grupy działania • ośrodki wsparcia ekonomii społecznej • uczelnie wyższe

Nazwa przedsięwzięcia	Lata realizacji	Operator/ Koordynator	Partnerzy
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie			
Rozwój oferty wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.	Województwo Małopolskie – projekty dotyczące placówek wsparcia dziennego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie – projekty podnoszące kompetencje rodzicielskie	• jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną • organizacje pozarządowe • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • podmioty ekonomii społecznej • przedsiębiorcy • instytucje podejmujące szeroko pojęte działania na rzecz dziecka i rodziny, w szczególności: szkoły i inne jednostki oświatowe, instytucje pomocy i integracji społecznej, ośrodki kultury, biblioteki, podmioty wykonujące działalność leczniczą
Wsparcie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności rodzin wielodzietnych	etap właściwej realizacji: 2015-2020 r.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie	• samorządy gminne i powiatowe • organizacje pozarządowe itp. • instytucje pomocy i integracji społecznej, • instytucje kultury
Oswajamy dorosłość	etap właściwej realizacji: 2016-2018 r.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie	• samorządy gminne i powiatowe • ośrodki pomocy społecznej • powiatowe centra pomocy społecznej • publiczne służby zatrudnienia, w tym urzędy pracy • organizacje pozarządowe itp.

Nazwa przedsięwzięcia	Lata realizacji	Operator/ Koordynator	Partnerzy
Wsparcie osób opuszczających zakłady karne	etap właściwej realizacji: 2016-2018 r.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie	• samorządy gminne i powiatowe • ośrodki pomocy społecznej • publiczne służby zatrudnienia, w tym urzędy pracy • organizacje pozarządowe itp.
Rozwój usług interwencji kryzysowej	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.	Województwo Małopolskie	• organizacje pozarządowe • podmioty ekonomii społecznej • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną • instytucje pomocy i integracji społecznej • przedsiębiorcy
Cel strategiczny 3. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa			
Rozwijanie oferty wsparcia dziennego dla osób starszych w środowiskach lokalnych	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.	Województwo Małopolskie	• organizacje pozarządowe • podmioty ekonomii społecznej • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, • jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną • instytucje pomocy i integracji społecznej • przedsiębiorcy

Nazwa przedsięwzięcia	Lata realizacji	Operator/ Koordynator	Partnerzy
Centra wsparcia opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, w szczególności seniorów	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.	Województwo Małopolskie	• organizacje pozarządowe • podmioty ekonomii społecznej • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną • instytucje pomocy i integracji społecznej • przedsiębiorcy
„REAKTYWACJA” - rozwijanie inicjatyw lokalnych oraz działań edukacyjnych dla dobrej starości	etap właściwej realizacji: 2015 - 2020 r.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie	• samorządy gminne i powiatowe • organizacje pozarządowe itp. • instytucje pomocy i integracji społecznej • sektor prywatny
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu			
Aktywna integracja osób i rodzin zagrożonych ubóstwem wykluczeniem społecznym	etap właściwej realizacji: 2016-2023 r.	Województwo Małopolskie	• ośrodki pomocy społecznej • powiatowe centra pomocy rodzinie • organizacje pozarządowe • podmioty ekonomii społecznej • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia • jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną • przedsiębiorcy • ochotnicze hufce pracy

Nazwa przedsięwzięcia	Lata realizacji	Operator/ Koordynator	Partnerzy
Profesjonalizacja kadry pomocy społecznej	etap właściwej realizacji: 2018-2019 r.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie	• jednostki samorządu terytorialnego • instytucje pomocy i integracji społecznej • służby zatrudnienia
Profesjonalna kadra systemu rodziny i pieczy zastępczej	etap właściwej realizacji: 2018-2020 r.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie	• jednostki samorządu terytorialnego • instytucje pomocy i integracji społecznej
Małopolski Inkubator Innowacji Społecznych	etap właściwej realizacji: 2016-2019 r.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie	• organizacje pozarządowe • jednostki samorządu terytorialnego • podmioty pomocy i integracji społecznej • podmioty ekonomii społecznej • ośrodki wsparcia ekonomii społecznej • uniwersytety III wieku • uczelnie wyższe • lokalne grupy działania

8. SYSTEM MONITOROWANIA

System przygotowywania, aktualizacji i monitorowania programów strategicznych opisany został szczegółowo w dokumencie **Plan Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020**, który stanowi załącznik do Uchwały nr 1122/15 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 26 sierpnia 2015 roku.

System monitorowania programu strategicznego będzie przebiegał dwutorowo, poprzez:

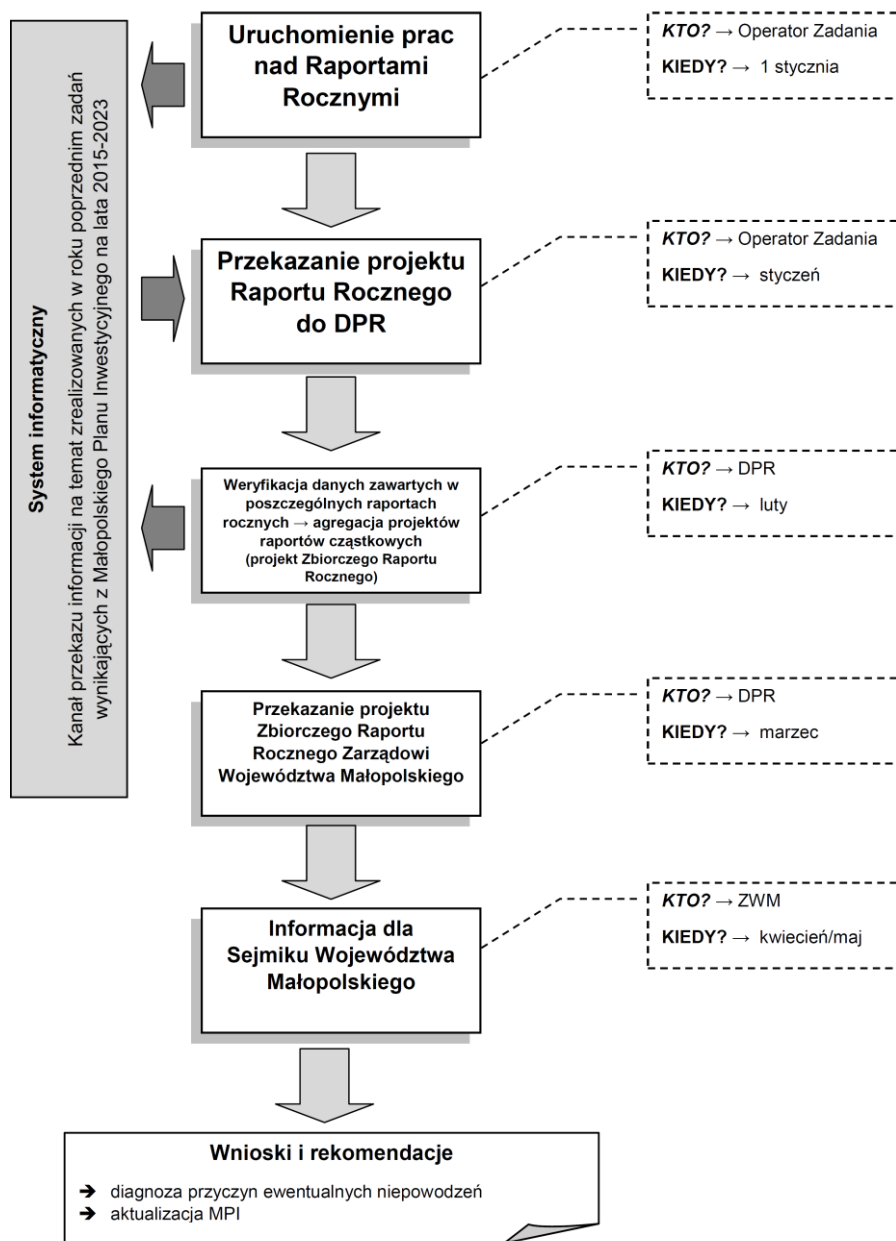
- 1) **roczne monitorowanie** przedsięwzięć programu, ujętych w *Małopolskim Planie Inwestycyjnym na lata 2015 – 2023*;
- 2) **okresową ocenę** realizacji działań SRWM przeprowadzaną w cyklu trzyletnim, w formie raportu, którego elementem będą cząstkowe raporty z realizacji poszczególnych programów strategicznych z wykorzystaniem danych pochodzących z systemu informatycznego uzupełnione o informacje zebrane w formie dedykowanych badań ewaluacyjnych.

Za przeprowadzenie procesu monitorowania programu strategicznego odpowiedzialny jest Operator Zadania, tj. właściwy merytorycznie Departament UMWM/Jednostka WM, odpowiedzialne za przygotowanie i realizację programu.

W cyklu rocznym monitorowane będą przedsięwzięcia wynikające z programu strategicznego i ujęte w *Małopolskim Planie Inwestycyjnym na lata 2015 – 2023*. Monitoring realizacji przedsięwzięć zapisanych w tym dokumencie prowadzony będzie w oparciu o analizę tzw. „kroków milowych” (harmonogramów), reprezentujących kluczowe etapy realizacji poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych. Poprzez oparcie rocznych raportów na analizie postępów w realizacji strategicznych dla rozwoju Małopolski zadań, uzyskana zostanie informacja o wkładzie działań podejmowanych przez Samorząd Województwa Małopolskiego w osiąganie celów SRWM. Efektem procesu rocznego monitorowania będzie raport przekazywany do końca I kwartału Zarządowi WM, a następnie Sejmikowi WM.

Coroczny, powtarzalny charakter procesu, ściśle powiązany będzie ze sprawozdawczością budżetową, a monitorowanie postępów we wdrażaniu zadań inwestycyjnych stworzy warunki do ukierunkowania procesów decyzyjnych i korygowania ścieżki postępowania w przypadku każdego z przedsięwzięć, jak i w bieżącej realizacji celów opisanych w SRWM i programie strategicznym, przy uwzględnieniu stanu realizacji poszczególnych zadań wraz z identyfikacją bieżących problemów i ryzyk.

Rysunek 1. Roczne monitorowanie i ocena realizacji zadań wynikających z Małopolskiego Planu Inwestycyjnego na lata 2015-2023

Źródło: Plan Zarządzania SRWM 2011-2020 [Załącznik do Uchwały nr 1122/15 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 26 sierpnia 2015 r.]

Okresowa ocena realizacji Działań SRWM przeprowadzana jest **w cyklu trzyletnim**, zaś jej produktem są strategiczne raporty ewaluacyjne przygotowywane w latach: 2014, 2017 i 2020. Elementem raportu okresowego będą również częściowe raporty z realizacji poszczególnych programów strategicznych w perspektywie trzyletniej (przygotowywane z wykorzystaniem danych pochodzących z systemu informatycznego). Operacyjny, trzyletni charakter procesu stworzy warunki do ukierunkowania procesów decyzyjnych i korygowania ścieżki postępowania w realizacji SRWM i programu strategicznego.

Strategiczny raport okresowy o rozwoju województwa w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym zawierał będzie informacje na temat postępów w realizacji programu strategicznego. W jego opracowaniu wykorzystywane będą roczne raporty o realizacji zadań wynikających z *Małopolskiego Planu Inwestycyjnego na lata 2015 – 2023*, częściowe raporty okresowe zawierające sprawozdanie o realizacji w minionych trzech latach przedsięwzięć wynikających z programu strategicznego, wyniki badań i analiz przygotowywanych przez Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego oraz ewentualne częściowe opracowania przekazane przez właściwe merytorycznie Departamenty UMWM / Jednostki WM.

Wyniki okresowej oceny realizacji Działań SRWM stanowiąc będą podstawą do ewentualnej decyzji o aktualizacji strategii rozwoju województwa, programów strategicznych oraz *Małopolskiego Planu Inwestycyjnego na lata 2015-2023*.

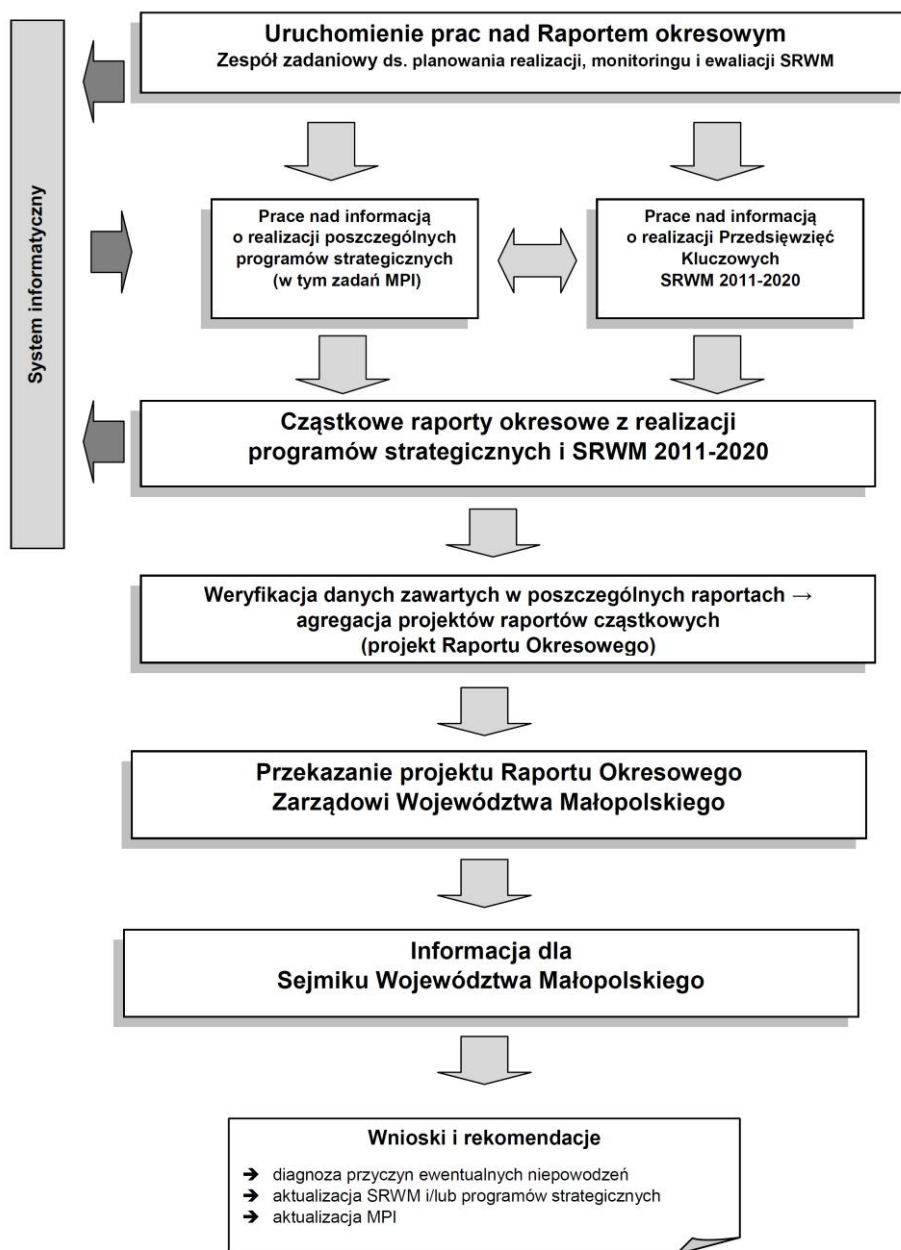
Monitoring realizacji SRWM nie będzie ograniczał się wyłącznie do aktywności Samorządu Województwa Małopolskiego, ale również będzie uwzględniał działania podejmowane przez pozostałe podmioty działające w przestrzeni regionalnej. Dlatego też raporty okresowe będą zawierały dwójakiego rodzaju informacje:

1) informacja (w formie raportu) o aktywności podejmowanych przez Samorząd Województwa oraz jednostki mu podległe w realizację celów SRWM, których zasadniczą częścią będzie w szczególności sprawozdanie z realizacji programów strategicznych (w tym zwłaszcza zadań wynikających z MPI) w horyzoncie trzech lat, przygotowywane z wykorzystaniem danych pochodzących z systemu informatycznego;

2) ocena działalności podejmowanej przez podmioty niezależne od administracji regionalnej na rzecz realizacji celów SRWM (oparta o wyniki badań i analiz w tym zakresie).

Całość procesu koordynowana będzie przez Departament Polityki Regionalnej, działający za pomocą powołanego przez Marszałka Województwa Małopolskiego, Zespołu zadaniowego ds. planowania, realizacji, monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Rysunek 2. Przygotowanie Raportu Okresowego z realizacji SRWM 2011-2020

Źródło: Plan Zarządzania SRWM 2011-2020 [Załącznik do Uchwały nr 1122/15 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 26 sierpnia 2015 r.]

Wskaźniki monitorowania Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne”:

Cel strategiczny / przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika (produktu)	Jednostka miary	Wartość pośrednia/ docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło	Opis sposobu wyliczenia wartości wskaźnika
Cel strategiczny 1. Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej Zapewnienie dostępu do usług bezpośredniego wsparcia inicjatyw oddolnych, nowopowstających oraz działających podmiotów ekonomii społecznej	<i>Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem</i>	szt.	400	500	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Wartość przyjęta w RPO dla działania 9.3 Wsparcie ekonomii społecznej. Oszacowana na podstawie doświadczeń POKL z lat 2007-2013.
	<i>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie</i>	os.	1000	1200	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Wartość przyjęta w RPO dla działania 9.3 Wsparcie ekonomii społecznej. Oszacowana na podstawie doświadczeń POKL z lat 2007-2013.
	<i>Liczba funkcjonujących OWES</i>	szt.	5	5	Podpisane umowy dot. realizacji projektów w ramach Działania 9.3 RPO (dane od realizatorów projektów)	Zgodnie z przyjętymi założeniami do wdrożenia działania 9.3 RPO w każdym z 5 małopolskich subregionów funkcjonować ma 1 OWES.
Cel strategiczny 1. Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej Regionalne Centrum Ekonomii Społecznej	<i>Liczba konkursów Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej</i>	szt.	5	7	Dane pozyskiwane bezpośrednio od operatora przedsięwzięcia (sprawozdania).	Wydarzenie stanowi kontynuację dotychczasowych działań – zaplanowano 1 wydarzenie tego typu w roku.

Cel strategiczny / przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika (produktu)	Jednostka miary	Wartość pośrednia/ docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło	Opis sposobu wyliczenia wartości wskaźnika
	<i>Liczba Targów Ekonomii Społecznej</i>	szt.	5	7		Wydarzenie stanowi kontynuację dotychczasowych działań – zaplanowano 1 wydarzenie tego typu w roku.
	<i>Liczba raportów monitorujących rozwój ekonomii społecznej w regionie</i>	szt.	5	7		Wydarzenie stanowi kontynuację dotychczasowych działań – zaplanowano 1 raport tego typu w roku.
	<i>Liczba JST objętych wsparciem</i>	JST	170	201		Do roku 2023 planowane jest objęcie wsparciem wszystkich małopolskich JST.
	<i>Liczba spotkań Regionalnego Komitetu Ekonomii Społecznej</i>	szt.	10	15		Zaplanowano 2 spotkania RKES rocznie.
	<i>Liczba JST zlecających podmiotom ekonomii społecznej zadania publiczne</i>	JST	80	100		Zakłada się, iż w wyniku realizacji przedsięwzięcia w 2023 roku połowa JST zlecać będzie PES zadania publiczne. Oszacowano na podstawie danych z monitoringu współpracy małopolskich JST z sektorem ekonomii społecznej.

Cel strategiczny / przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika (produktu)	Jednostka miary	Wartość pośrednia/ docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło	Opis sposobu wyliczenia wartości wskaźnika
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Rozwój oferty wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży	<i>Liczba gmin, na terenie których uruchomiono PWD</i>	gmina	66	132	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Szacunek oparto o liczbę gmin, w których ta forma wsparcia rodziny nie jest prowadzona wg OZPS WM za 2014 r.
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Wsparcie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności rodzin wielodzietnych	<i>Liczba inicjatyw dla gmin na wsparcie finansowe uczniów z rodzin wielodzietnych</i>	szt.	6	6	Dane pozyskiwane bezpośrednio od operatora przedsięwzięcia (sprawozdania)	Założono 1 inicjatywę w roku.
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Oswajamy dorosłość	<i>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu projektu</i>	os.	30	30	Dane pozyskiwane bezpośrednio od operatora przedsięwzięcia (sprawozdania)	Szacunek oparty o założenia projektowe
	<i>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem</i>	os.	30	30		

Cel strategiczny / przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika (produktu)	Jednostka miary	Wartość pośrednia/ docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło	Opis sposobu wyliczenia wartości wskaźnika
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Wsparcie osób opuszczających zakłady karne	<i>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały zatrudnienie po opuszczeniu lub w trakcie projektu</i>	os.	7	7	Dane pozyskiwane bezpośrednio od operatora przedsięwzięcia (sprawozdania)	Szacunek oparty o założenia projektowe
	<i>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem</i>	os.	30	30		
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie Rozwój usług interwencji kryzysowej	<i>Liczba powiatów, na terenie których uruchomiono OIK</i>	powiat	6	12	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Szacunek oparto o liczbę powiatów, w których to forma wsparcia nie jest prowadzona wg OZPS WM za 2014 r.
Cel strategiczny 3. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa Rozwijanie oferty wsparcia dziennego dla osób starszych w środowiskach lokalnych	<i>Liczba miejsc w placówkach zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób starszych</i>	miejsce	988	1 976	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Liczba wynika z założonego standardu – 3,5 miejsca/ 1000 mieszkańców regionu w wieku poprodukcyjnym.
Cel strategiczny 3. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa	<i>Liczba centrów wsparcia opiekunów nieformalnych osób starszych</i>	centrum	5	5	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Liczba wynika z subregionalnego charakteru przedsięwzięcia.

Cel strategiczny / przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika (produktu)	Jednostka miary	Wartość pośrednia/ docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło	Opis sposobu wyliczenia wartości wskaźnika
Centra wsparcia opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, w szczególności seniorów						
Cel strategiczny 3. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa „REAKTYWACJA” - rozwijanie inicjatyw lokalnych oraz działań edukacyjnych dla dobrej starości	<i>Liczba otwartych konkursów ofert na realizację zadań z zakresu wspierania osób starszych</i>	szt.	6	6	Dane pozyskiwane bezpośrednio od operatora przedsięwzięcia (sprawozdania).	Założono 2 konkursy rocznie.
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu Aktywna integracja osób i rodzin zagrożonych ubóstwem wykluczeniem społecznym	<i>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie</i>	os.	4 190	23 900	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Oszacowano na podstawie doświadczeń POKL z lat 2007-2013.
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu Profesjonalizacja kadry pomocy społecznej	<i>Liczba kluczowych pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej, którzy w wyniku wsparcia EFS nabyli kompetencje w zakresie realizacji działań na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym</i>	os.	100	100	Dane pozyskiwane bezpośrednio od operatora przedsięwzięcia (sprawozdania).	Szacunek oparty o założenia projektowe.

Cel strategiczny / przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika (produktu)	Jednostka miary	Wartość pośrednia/ docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło	Opis sposobu wyliczenia wartości wskaźnika
	<i>Liczba kluczowych pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej, objętych wsparciem w programie</i>	os.	100	100		
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu Profesjonalna kadra systemu rodziny i pieczy zastępczej	<i>Liczba przedstawicieli władz samorządowych szczebla gminnego i powiatowego, którzy podnieśli kompetencje w zakresie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej</i>	os.	260	260	Dane pozyskiwane bezpośrednio od operatora przedsięwzięcia (sprawozdania).	Szacunek oparty o założenia projektowe.
	<i>Liczba przedstawicieli władz samorządowych szczebla gminnego i powiatowego objętych wsparciem w ramach deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej</i>	os.	260	260		
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu Małopolski Inkubator Innowacji Społecznych	<i>Liczba przetestowanych innowacji społecznych w skali mikro</i>	szt.	40	40	Dane pozyskiwane bezpośrednio od operatora przedsięwzięcia (sprawozdania).	Szacunek oparty o założenia projektowe i dokumentację konkursową.
	<i>Liczba podmiotów zaangażowanych w wypracowanie innowacji</i>	podmiot	60	60		
	<i>Odsetek wybranych innowacji społecznych do opracowania ostatecznej wersji produktu spośród</i>	szt.	6	6		

Cel strategiczny / przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika (produktu)	Jednostka miary	Wartość pośrednia/ docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło	Opis sposobu wyliczenia wartości wskaźnika
	<i>biorących udział w procesie testowania</i>					
	<i>Liczba innowacji przyjętych do dofinansowania w skali mikro</i>	szt.	40	40		
	<i>Liczba spotkań przygotowawczych</i>	szt.	60	60		
	<i>Liczba seminariów promujących tworzenie innowacji społecznych w ramach projektu grantowego</i>	szt.	5	5		
	<i>Spotkania Regionalnej Platformy Współpracy</i>	szt.	22	22		
	<i>Liczba raportów z ewaluacji</i>	szt.	40	40		
	<i>Liczba wydanych publikacji</i>	szt.	1	1		
	<i>Liczba konferencji</i>	szt.	2	2		

Cel strategiczny / przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika (rezultatu)	Jednostka miary	Wartość pośrednia/ docelowa 2020	Wartość docelowa 2023	Źródło	Opis sposobu wyliczenia wartości wskaźnika
Cel strategiczny 1. Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej	<i>Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych</i>	szt.	450	600	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Oszacowano na podstawie doświadczeń POKL z lat 2007-2013
Cel strategiczny 2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluceniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie	<i>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu wsparcia</i>	szt.	2 400	4 800	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Szacunek oparto o liczbę gmin, w których ta forma wsparcia rodziny nie jest prowadzona wg OZPS WM za 2014 r.
Cel strategiczny 3. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa	<i>Liczba seniorów korzystających z miejsc w placówkach zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób starszych</i>	os.	2 766	2 766	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Oszacowano na podstawie planowanej liczby miejsc do utworzenia, przy założeniu że z 1 miejsca korzysta przeciętnie „1,4 osoby”.
Cel strategiczny 4. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu	<i>Odsetek osób lub środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluceniem społecznym, w stosunku do których osiągnięto efektywność społeczno – zatrudnieniową w wymiarze społecznym w realizowanych projektach</i>	%	56%	56%	System monitorowania RPO (dane od realizatorów projektów)	Oszacowano na podstawie wskaźnika efektywności społeczno – zatrudnieniowej, określonej Wytycznymi MIR.

9. WYNIKI KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Konsultacje podzielono na 2 zasadnicze części: konsultacje założeń programów (zakończone we wrześniu 2012 r.) oraz konsultacje projektów programów, które trwały od 4 kwietnia 2013 r. do 10 maja 2013 r.

Uwagi do projektu dokumentu można było zgłaszać wypełniając formularz dostępny na stronie internetowej Województwa Małopolskiego. Zgłoszone uwagi i wnioski zostały rozpatrzone przez Zarząd Województwa Małopolskiego. Ponadto w ramach konsultacji Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” w Nowym Sączu, Krakowie oraz Tarnowie (w dniach 18.04, 19.04 i 23.04.2013 r.) odbyły się spotkania, których celem była debata o ostatecznym kształcie dokumentu (łącznie 197 uczestników).

Konsultacje założeń i nabór projektów

Konsultacje społeczne podczas prac nad Programami Strategicznymi do roku 2020 odbywały się w dwóch etapach.

W pierwszym odbyły się konsultacje założeń i nabór projektów do Programów Strategicznych za pośrednictwem Banku Projektów Regionalnych (BPR), które trwały od 3 lipca do 21 września 2012 r. Podczas konsultacji wpłynęło ponad 350 uwag, z czego najwięcej zgłoszeń przekazały jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerzy społeczni i gospodarczy. Najwięcej uwag zgłoszono do Programów: Dziedzictwo i Przemysły Czasu Wolnego (76) Transport i Komunikacja (68) oraz Regionalna Strategia Innowacji (40). Do Programu Strategicznego Włączenie Społeczne wpłynęło na tym etapie konsultacji 11 uwag. Zgłoszono także 660 projektów do BPR na kwotę ok. 50 mld zł.

Konsultacje projektów

Od 4 kwietnia do 10 maja 2013 r. odbywały się konsultacje społeczne projektów 9 Programów Strategicznych:

1. Kapitał Intelktualny i Rynek Pracy
2. Regionalna Strategia Innowacji
3. Dziedzictwo i Przemysły Czasu Wolnego
4. Transport i Komunikacja
5. Obszary Wiejskie
6. Ochrona Zdrowia
7. Marketing Terytorialny
8. Ochrona Środowiska wraz z prognozą oddziaływania na środowisko
9. Włączenie Społeczne wraz z projektem Regionalnego Planu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim na lata 2013-2020

Podczas konsultacji wpłynęło ok. 660 uwag, najwięcej do programów: Transport i Komunikacja (188), Ochrona Środowiska (125), Kapitał Intelktualny i Rynek Pracy (93), Regionalna Strategia Innowacji (81). Natomiast do Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” wpłynęło na tym etapie konsultacji 13 uwag.

Raport z konsultacji społecznych projektów 9 programów strategicznych, w tym Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” oraz Raport z naboru projektów do Banku Projektów Regionalnych dostępne są na stronie Województwa Małopolskiego:
<http://www.malopolskie.pl/RozwojRegionalny/Programystrategiczne/?id=2623>

10. WYNIKI OCENY EX-ANTE

W III kwartale 2012 r. została przeprowadzona ramowa ocena ex-ante projektu Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne”. Była ona elementem pakietu ramowych ocen ex-ante dla projektów programów strategicznych Województwa Małopolskiego na lata 2013-2020 przeprowadzonych przez EU-CONSULT Sp. z o.o., podmiot wyłoniony dla realizacji usługi w trybie przetargu nieograniczonego.

Celem oceny ex-ante będącej integralną częścią procesu przygotowania programów strategicznych Województwa Małopolskiego (mając na uwadze zobowiązania wynikające z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz przyjętą metodologię prac nad programami strategicznymi) było sformułowanie uwag, wniosków i rekomendacji służących podniesieniu jakości merytorycznej oraz formalnej ocenianych dokumentów, w tym projektu Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne”. Ocena została przeprowadzona na takim etapie procesu programowania, który dawał możliwość modyfikacji dokumentu w celu poprawy jego jakości.

Zakres przedmiotowy oceny ex-ante projektu Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” obejmował:

1. Ocenę projektu programu pod względem poprawności i trafności opisu w zakresie dotyczącym:
 - a) diagnozy sytuacji,
 - b) analizy strategicznej,
 - c) celu głównego,
 - d) priorytetów,
 - e) działań,
 - f) przedsięwzięć strategicznych;
2. Ocenę spójności wewnętrznej projektu programu tj. ocenę logiki (relacji przyczynowo-skutkowych) interwencji zaprojektowanej w układzie: priorytet – działanie – przedsięwzięcie strategiczne, przy uwzględnieniu kontekstu oczekiwanej zmiany (opisanej celem głównym i priorytetami programu);
3. Ocenę zachowania demarkacji pomiędzy poszczególnymi programami strategicznymi.

Głównymi kryteriami oceny ex-ante były: trafność, skuteczność, wykonalność oraz efektywność.

Treść dokumentu została oceniona pozytywnie. Według autorów oceny charakteryzuje się on precyzją opisów merytorycznych, wysoką trafnością oraz spójnością zdiagnozowanych wyzwań i potrzeb społeczno-ekonomicznych Małopolski, które konsekwentnie przekładają się na projektowane działania i przedsięwzięcia. Tym samym zaprojektowana zmiana charakteryzuje się wysokim prawdopodobieństwem wystąpienia, a planowane przedsięwzięcia strategiczne wysokim prawdopodobieństwem wykonalności i skuteczności.

Jednocześnie w ramach „Podsumowania wniosków i rekomendacji oceny ex-ante” wskazano obszary Programu proponowane do modyfikacji. Poniższa tabela prezentuje podsumowanie rekomendowanych zmian ocenianego projektu Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne”. Jest to zestawienie wniosków i rekomendacji strategicznych służących podniesieniu jakości merytorycznej oraz formalnej ocenianego dokumentu.

	Zakres dokumentu	wniosek	rekomendacja
1.1	Opis celu głównego	Sformułowanie celu głównego jest przeładowane ilością informacji o charakterystyce proponowanych działań w ramach realizacji programu strategicznego.	Proponowane uproszczenie nazwy celu głównego, np. w odniesieniu do zakresu zharmonizowanych działań.
1.2	Ocena opisu działań	Brak w diagnozie określenia przewidywanych efektów planowanych działań realizacji strategii (dot. Dz.1.1).	Proponowane dodanie do opisu prognozy konsekwencji realizacji działania, podjęcia próby przedstawienia wizji skutków działania.
1.3	Ocena opisu przedsięwzięć	Wyłączenia wskaźników produktu i rezultatu ze standardowych tabel opisu poszczególnych przedsięwzięć i umieszczenie w osobnej, uogólnionej tabeli charakteryzującej efekty realizacji w ramach danego priorytetu	Proponowane dodanie informacji w m-cu prezentacji wskaźników produktu i rezultatu, jednoznacznej identyfikacji efektów konkretnego przedsięwzięcia (macierz obrazująca relacje wskaźników wynikowych).
1.4	Ocena spójności wewnętrznej	Niekompletność wskaźnika efektu danego przedsięwzięcia	Proponowane zestawienie wskaźników produktu i rezultatu danych przedsięwzięć, Bądź informacje wskazujące na relacje wskaźników wynikowych – jednoznaczna identyfikacja efektów danej inicjatywy.
1.5	Ocena zjawiska demarkacji	Stwierdzonych 7 przypadków prawdopodobieństwa zbieżności realizacji w ramach pakietu programów strategii rozwoju.	Proponowany przegląd wyszczególnionych przedsięwzięć i weryfikacja ewentualnych zbieżności w ramach wdrażania poszczególnych realizacji zadań.

W odniesieniu do sformułowanych uwag uproszczono brzmienie celu głównego Programu, uzupełniono opis Działania 1.1. „Małopolski system wsparcia przedsiębiorczości społecznej” wskazując planowane efekty jego realizacji.

Rozstrzygnięto kwestię prawdopodobieństwa realizacji tych samych zadań w ramach Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” i przedsięwzięć innych programów strategicznych województwa małopolskiego - nie występował sugerowany brak demarkacji.

Uwzględniono uwagi odnoszące się do „owskaźnikowania” każdego z przedsięwzięć.

Zestawienie wskaźników realizacji Programu umieszczono w tabeli zbiorczej, w części „SYSTEM MONITOROWANIA”.

11. PODSUMOWANIE OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania Programu na środowisko.

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko narzuca obowiązek przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, której wymagają projekty programów w dziedzinie: przemysłu, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (art. 46 pkt 2 ustawy). Mimo, iż Program Strategiczny „Włączenie Społeczne” pozostaje poza w/w wymogami, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (koordynator Programu) wystąpił o opinię w sprawie strategicznej oceny oddziaływania Programu na środowisko do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie i Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w zakresie stwierdzenia konieczności jej przeprowadzania².

W/w właściwe organy nie stwierdziły konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania Programu na środowisko³, załączając uzasadnienia:

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie – „(...) Projekty i strategie z zakresu polityki społecznej nie zostały wymienione w art. 46 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, a tym samym nie wymagają one obligatoryjnie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto, z przedłożonego (...) wystąpienia wynika, iż projekt Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” nie wyznacza ram dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, ani też jego realizacja nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko (...).”

Małopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny – „(...) po zapoznaniu się z przedłożoną dokumentacją stwierdza, że dla projektu w/w wniosku nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. (...) Przedsięwzięcie polegać będzie na wsparciu działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości, wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie, integracji działań na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, aktywizacji osób starszych, w tym działań na rzecz społeczności lokalnych. Zakres przedmiotowego Programu nie wymaga przeprowadzenia tego typu oceny (...).”

² W dniu 24.09.2012 r., w załączeniu przesyłając dokument zawierający szerszy opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne”, tj. wersję założeń Programu udostępnioną do konsultacji środowiskowych (I etap konsultacji) w dniach 03.07-21.09.2012 r.

³ Opinia Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie z dnia 05.10.2012 r. (znak: OO.410.17.4.2012.JJ), opinia Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z dnia 23.10.2012 r. (znak: NS.9022.4.553.2012).